

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра соціального забезпечення та податкової політики

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему «Волонтерська діяльність як прояв соціальної відповідальності під час військових подій в Україні і світі»

Виконав: студент групи СЗ-23-1мз _____
Спеціальність 232«Соціальне забезпечення»
Власов Д.С. _____

(прізвище та ініціали)

Керівник к.н.держ.упр., доцент Черба В.М.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(місце роботи)

(посада)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра соціального забезпечення та податкової політики
Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність 232 «Соціальне забезпечення»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
В.Є. Тараненко
“04” вересня 2025 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Власову Дмитру Сергійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи «Волонтерська діяльність як прояв соціальної відповідальності під час військових подій в Україні і світі».

Керівник роботи к. з держ. упр. доцент Черба В. М.,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом УМСФ від “03” вересня 2024 р. № 664 кс

2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи дані Міністерства соціальної політики; статистичних звітів; наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів; статистичні дані Державної служби статистики України; законодавчі та нормативно – правові акти.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1. Теоретико – методологічні засади та особливості волонтерської діяльності;
2. Аналіз процесів волонтерської діяльності в Україні;
3. Шляхи удосконалення системи волонтерської діяльності як прояву соціальної відповідальності в Україні.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) 4 таблиці, 11 рисунків.
6. Дата видачі завдання “ 04” вересня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та закріплення теми кваліфікаційної роботи	вересень 2024 р.	Виконано
2.	Збір та обробка літературних джерел за темою дослідження	Вересень-жовтень 2024 р.	Виконано
3.	Складання плану роботи	жовтень 2024 р.	Виконано
4.	Написання основних розділів роботи	листопад 2024 р.	Виконано
5.	Консультації з науковим керівником	Згідно з графіком консультацій	Виконано
6.	Оформлення кваліфікаційної роботи, надання її науковому керівнику, отримання відгуку	грудень 2024 р.	Виконано
7.	Підготовка доповіді та демонстраційних матеріалів до роботи	Січень 2025 р.	Виконано
8.	Здача кваліфікаційної роботи на кафедрі	січень 2025 р.	Виконано
9.	Захист роботи	січень 2025 р.	

Студент _____
(підпис)

Власов Д.С.
(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(підпис)

Черба В. М.
(прізвище та ініціали)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

АНОТАЦІЯ

Власов Д.С. «Волонтерська діяльність як прояв соціальної відповідальності під час військових подій в Україні і світі».

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2025.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, 3 розділів, висновків, додатків.

Робота викладена на 85 сторінках, основна частина на 61 сторінці, містить 4 таблиці, 11 рисунків. Список використаних джерел містить 86 найменувань.

Зміст анотації: В роботі досліджується сучасний стан волонтерства в Україні, проблеми та недоліки у його функціонуванні. В роботі проводиться аналіз історичних етапів формування системи волонтерства в Україні з урахуванням впливу політичних, економічних та соціокультурних чинників, міжнародного досвіду. На основі цього аналізу визначаються основні проблеми та недоліки, які перешкоджають ефективному функціонуванню волонтерства. В роботі розробляються рекомендації щодо удосконалення волонтерської діяльності в Україні як прояву соціальної відповідальності. Ці рекомендації можуть бути корисними для урядових органів, громадських організацій, благодійних фондів, та інших зацікавлених сторін у виробленні та впровадженні волонтерства в сучасних умовах військової агресії росії.

Ключові слова: соціальний захист, волонтерство, волонтерська діяльність, розвиток волонтерства, соціальна відповідальність.

ABSTRACT

Vlasov D.S. Volunteer activity as a manifestation of social responsibility during military events in Ukraine and the world.

Graduation work for obtaining a higher education degree «master» in the specialty 232 «Social welfare». University of Customs and Finance, Dnipro, 2025.

The master's thesis consists of an introduction, 3 chapters, and conclusions. It is presented in total on 86 pages, the main text is on 61 pages, contains 4 tables, 11 figures. The list of used sources contains 86 names.

Abstract content:

The paper examines the social protection system in Ukraine. The current state of volunteering in Ukraine, problems and shortcomings in its functioning are analyzed. The paper analyzes the historical stages of the formation of the volunteering system in Ukraine, taking into account the influence of political, economic and socio-cultural factors, international experience. Based on this analysis, the main problems and shortcomings that hinder the effective functioning of volunteering are identified. The paper develops recommendations for improving volunteering in Ukraine as a manifestation of social responsibility. These recommendations may be useful for government bodies, public organizations, charitable foundations, and other interested parties in developing and implementing volunteering in the current conditions of russian military aggression.

Keywords: social protection, volunteering, volunteer activity, volunteering development, social responsibility.

ЗМІСТ

ВСТУП

5

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 7

1.1 Дефініції поняття «волонтерська діяльність» та «соціальна
відповідальність» в науковій літературі 7

1.2 Нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні
11

1.3 Історія становлення та розвитку феномену волонтерства у світі 18

Висновки до розділу 1
22

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 23

2.1 Аналіз чинників розвитку волонтерства в Україні та світі 23

2.2 Стан та особливості діяльності волонтерських організацій в Україні в
2022-2024 рр. 28

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРОЯВУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

3.1 Закордонний досвід волонтерської діяльності та його найкращі
практики 44

3.2 Рекомендації щодо удосконалення системи волонтерства
в Україні 51

Висновки до розділу 3
55

ВИСНОВКИ

57

СПИСОК

ВИКОРИСТАНИХ

ДЖЕРЕЛ

60

ДОДАТКИ

70

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи зумовлена тим, що волонтерство виступає важливим напрямом громадської діяльності, ключовим проявом соціальної активності та підтримки українського суспільства під час українсько-російської війни. Волонтери об'єднуються, мотивовані почуттям обов'язку та надією, доводячи, що коли людство об'єднується, жодне випробування не є непереборним.

Волонтерська діяльність в Україні була мотивована в першу чергу зовнішньою агресією росії. В сучасних умовах в країні немає нікого, хто б так чи інакше не допоміг військовим, переселенцям, лікарням, переказував кошти, допомагав особисто, організовував волонтерські групи.

Це все потребувало необхідності створення дієвого правового та організаційного механізму волонтерської діяльності, адже ця категорія людей заслуговує на гідний статус і зараз в умовах війни, і в умовах майбутньої відбудови країни.

В рамках нашої теми слід віднести до розгляду наукових розвідок зарубіжних вчених, які вивчали моделі волонтерської діяльності - Пеггі А. Тої та Лінді Н. Хьюїтт; вітчизняних вчених, що досліджували технології з підготовки молодих людей до волонтерської діяльності - Р.Вайнола, А.Капська, В.Петрович; Яремчук С.С., Горінов В., Д. Горелов, О. Корнієвський, Г. Крапівіна, Т. Лях, Х. Боринець, – розглядали в своїх роботах волонтерство як соціальний феномен, питаннями законодавчого і нормативно-правового регулювання волонтерської діяльності в сучасній Україні займалися - Костенко В. О., Горбаченко Ю. М., Яремчук С.С., Семенюк-Прибатень А. В., Адамовський В. І., Томіна В. Ю. Пашаєв А. З. та інші.

Таким чином, дослідження теми кваліфікаційної роботи є актуальною.

Метою роботи є аналіз волонтерства як чинника консолідації українського суспільства під час війни. Завданнями роботи є:

- визначити зміст понять «волонтерська діяльність», «соціальна відповідальність»;
- розглянути нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності;
- проаналізувати напрямки волонтерської діяльності в Україні;
- дослідити приклади волонтерства у світових практиках та їх вплив на соціальну відповідальність суспільства;
- розглянути проблематику та побудувати шляхи вдосконалення волонтерської діяльності в Україні.

Об'єктом дослідження є волонтерська діяльність в Україні, предметом – удосконалення системи волонтерської діяльності в Україні та активізації її впливу на соціальну відповідальність суспільства у воєнний час.

Науково-методологічною базою дослідження являються методи аналізу літератури та для з'ясування змісту базових понять дослідження, конкретизації, систематизації, порівняння, класифікації та узагальнення отриманої інформації.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть слугувати основою для внесення змін та доповнень до законодавства про захист прав волонтерів та страхування їх життя, що сприятиме покращенню їхнього становища та підвищенню якості життя волонтерів. В роботі розроблені рекомендації щодо удосконалення волонтерської діяльності в Україні як прояву соціальної відповідальності. Ці рекомендації можуть бути корисними для урядових органів, громадських організацій, благодійних фондів, та інших зацікавлених сторін у виробленні та впровадженні волонтерства в сучасних умовах військової агресії росії.

Магістерська кваліфікаційна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків і пропозицій. Робота викладена на 81 сторінці, містить 4 таблиці, 11 рисунків . Список використаних джерел містить 86 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Дефініції поняття «волонтерська діяльність» та «соціальна відповідальність» в науковій літературі в науковій літературі.

Громадянське суспільство здійснює певний контроль над діяльністю держави у формі своїх громадських інституцій, волонтерського руху та організацій і, за необхідності, використовує громадську думку та громадський тиск для коригування державної політики в бажаному напрямку. Впевнені у власних силах, ці інституції забезпечують захист інтересів своїх учасників від державного свавілля, в тому числі від російської агресії.

В умовах повномасштабної війни російської федерації проти України, волонтерська діяльність, «як ніколи раніше є важливим чинником боротьби народу за власну державність та проявом можливостей громадянського суспільства в Україні» [1].

17 грудня 1985 року 40-та Генеральна Асамблея ООН вирішила оголосити 5 грудня Міжнародним днем волонтерів, щоб визнати важливу роль волонтерів та інших організацій у соціальному та економічному розвитку суспільства. В Україні волонтерський рух зародився у 1990-х роках і був офіційно визнаний у грудні 2003 року. Разом з тим з 2007 року в Україні відмічається день благодійництва, який у 2024 році припадає на 8 грудня.

Не можемо не погодитися з дослідницею Боринець Христиною, яка зазначає, «Волонтерство є необхідним компонентом соціокультурного та громадського життя, сприяючи розвитку громадянського суспільства та вирішенню важливих глобальних проблем» [2].

Термін «волонтер» походить від французького слова *volontaire* (доброволець), латинського *voluntarius, voluntas* (вільне волевиявлення) і

зазвичай означає добровільну суспільно корисну діяльність, яка може здійснюватись як окремими людьми, так і організаціями [3].

Категорія «волонтер» виступає різновидом суспільно-корисної діяльності, як правило безоплатної та соціально значимої. «Такий вид діяльності здійснюють добровольці з власної ініціативи або ж виступаючи від недержавної (некомерційної) організації чи об'єднання» [4].

Волонтерський рух (волонтерство) – прогресивна течія благодійної допомоги, є основою діяльності громадських об'єднань.

«Волонтерська діяльність охоплює різні напрями діяльності, зокрема:

- надання соціальних послуг;
- допомога щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;
- допомога жертвам злочинів, біженцям;
- проведення заходів з охорони природного середовища, збереження культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури;
- проведення заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів тощо» [5].

Нам імponує думка О. Микитюка, про те, що «волонтерство є способом, за допомогою якого кожний представник соціуму може брати участь у поліпшенні якісних показників життя» [6].

«У глобалізованому світі традиційне розуміння волонтерства зазнає змін. З'являються нові грані досліджуваного феномену, такі, як квазіволонтерство та напівволонтерство, а також нові його види – віртуальне волонтерство та волонтерський туризм; набувають популярності епізодичні форми волонтерства» [7].

Визначення дослідниками категорії «волонтерська діяльність» структуровано в Додатку А.

Голуб В. проаналізував основні ознаки волонтерської діяльності, до яких відносить: відсутність фінансового прибутку або часткова фінансова винагорода; обов'язкове через вчинення активних дій суб'єкта надання волонтерської допомоги; добровільний характер діяльності [8]. Дійсно, добровільність-активна дієвість – неприбутковість виступає головними ознаками волонтерської діяльності. Науковці вважають, що сьогодні «волонтери замінили деякі державні структури. Вони стають своєрідною впливовою силою, з якою слід рахуватись певним державним структурам» [1].

Зараз у суспільстві існують проблеми, які виникають між волонтерами та органами державної влади. В першу чергу що стосується зокрема комунікації, взаємної співпраці та формуванні подальшої стратегії діяльності.

Соціальна відповідальність- термін, основи и формування соціальної якого були закладені ще в давньогрецькій філософії – Аристотелем у роботі «Політика» та Платоном у творі «Держава». «Перший розглядає термін «соціальна відповідальність» як дії громади, спрямовані на підтримання державної стабільності (розмежовуючи дії та вчинки у причинно-наслідковий проєкції), другий – ототожнює «соціальну відповідальність» із рамковим поведінково-когнітивним конструктом, що впроваджується шляхом процесу виховання (тьюторства)» [9]. Філософи розглядали соціальну відповідальність через її життєве сутнісне призначення як компонента повсякденності (Г. Сковорода; Л. Фейербах); соціологи як складову суспільного устрою та реалізації комунікативного потенціалу індивіда (Дж. В. Андерсон; Л. Нордманн); соціально-філософський напрям як сукупність соціальних і етичних поглядів людини (The Pachamama Alliance). В умовах глобалізації, сформувалася течія соціальної відповідальності- корпоративна соціальна відповідальність.

Необхідно зазначити, що на сьогоднішній день немає єдиного підходу щодо визначення поняття «корпоративна соціальна відповідальність» (англ. –

«corporate social responsibility»). В табл. 1.1 наведено визначення даного поняття в роботах науковців.

Таблиця 1.1

Визначення поняття корпоративна соціальна відповідальність

Автори	Визначення поняття
1	2
Березянюк Т. В., Малихіна С. В., Галиця І. О. [10., с. 173]	«Корпоративна соціальна відповідальність – це досягнення комерційного успіху способами, які ґрунтуються на етичних стандартах та повазі до людей, громад та навколишнього середовища»
Біла І.В. [11]	«Корпоративна соціальна відповідальність – це стійка готовність бізнесу діяти на основі принципів етики та сприяти економічному розвитку держави, покращуючи якість життя населення, а також його працівників та членів їх сімей»
Боднар О. А., Салюк С. В. [12, с. 18]	«Корпоративна соціальна відповідальність – це відданість бізнесу концепції сталого економічного розвитку у роботі зі своїми працівниками, їхніми сім'ями, місцевим населенням та суспільством в цілому з метою покращення якості їх життя»
Іванієнко В. В., Шипова Д. А. [13, с. 103]	«Суть корпоративної соціальної відповідальності полягає у формуванні політики компанії, яка максимально враховує цілі та цінності суспільства»
Ломачинська І. А., Халєєва Д. В., Шмагіна В. В. [14, с. 76]	«Корпоративна соціальна відповідальність – це філософія поведінки та концепція для бізнес-спільноти, компаній та окремих представників бізнесу будувати свою діяльність, спрямовану на задоволення очікувань зацікавлених сторін щодо сталого розвитку»
Малахова Ю. А., Мироненко Д. А. [15, с. 70]	«Корпоративна соціальна відповідальність – це бачення, згідно з яким компанії здійснюють бізнес-операції та свої відносини з усім спектром пов'язаних організацій та людей у соціальному та екологічному напрямі»

Джерело: Складено автором

Аналіз визначень поняття корпоративна соціальна відповідальність дає змогу зробити висновок, що на сьогодні не вироблено єдиного визначення. Однак очевидним є той факт, що всі існуючі сьогодні визначення єдині в одному: КСВ передбачає відповідальність компанії у відносинах з партнерами, щодо споживачів, працівників, суспільства в цілому, а також

екологічну відповідальність.

1.2 Нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні

Державну політику у сфері соціального захисту населення з питань, волонтерської діяльності реалізує Національна соціальна сервісна служба України, створена Постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 783 „Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України” [16]. Вона являється центральним органом виконавчої влади, робота якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики. В Законі вказано, що «реалізація державної політики у сфері волонтерської діяльності здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах своїх повноважень»[17].

Проаналізуємо основні нормативно-правові та законодавчі ініціативи, що стосуються організації волонтерства в Україні. Основним джерелом являється Закон України: «Про волонтерську діяльність» [18], в якому вказано, що волонтерська діяльність «добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги» (стаття 1.). Велике значення має прийняття Закону «Про громадські об'єднання» [19], в якому визначається здійснення співробітництва з іноземними неурядовими організаціями та міжнародними фондами. Погоджуємося з дослідницею Філіпською, яка вважає, що «співпраця зі спорідненими неурядовими іноземними організаціями проходить значно швидше та результативніше, ніж на рівні міждержавних органів та інституцій» [20].

Оскільки волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності, важливе значення має прийняття Закону «Про благодійну діяльність і

благодійні організації» [21], що визначає загальні засади благодійної діяльності та діяльності благодійних організацій в Україні. Основні Закони представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основні законодавчі акти, що регулюють діяльність волонтерського руху в Україні

№	Рік прийняття	Характеристика Закону
1	2011	Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI
2	2012	Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5073-VI
3	2012	Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI
4	2015	Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності: Закон України від 05 березня 2015 р. № 246-19
5	15 серпня 2022	закон «Про внесення змін до Закону України "Про волонтерську діяльність" щодо підтримки волонтерської діяльності»

Джерело: побудовано автором

У 2015 році було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності» [22]. В ньому піддається регулюванню відносини, які запроваджують волонтерську діяльність в Україні. Цей закон мав за мету ефективно регулювати діяльність волонтерів в Україні, сприяти розвитку волонтерського руху та підвищенню якості волонтерської діяльності. Волонтерська діяльність, або волонтерство, визначається як «добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги», а волонтерська допомога, відповідно, – як «роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами» [22].

В Законі набуло уточнення термін «волонтерська діяльність», «волонтер», терміни "волонтерські організації та отримувачі волонтерської допомоги" замінено словами "отримувачів волонтерської допомоги, організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів". Закон зняв обмеження для здійснення волонтерської діяльності організаціями та установами, в ньому уточнено права та обов'язки волонтерів і організацій та установ, які в основному залучають до своєї діяльності волонтерів, необхідним стало пояснення відшкодування витрат, пов'язаних з наданням волонтерської допомоги. Зазначено нові види допомоги, "надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам"; надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції" (стаття 2). «Передбачено надання соціальних послуг у вищевказані періоди працівниками і волонтерами, які не мають документів, що підтверджують їх фаховий рівень. Запроваджено залучення волонтерів до виявлення осіб/сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, визначено перелік соціальних послуг, що можуть надаватися екстрено (кризово), та впроваджено надання таких послуг за спрощеною процедурою». [23].

Основою волонтерської діяльності в Україні та її законодавчою базою являються: Загальна Декларація прав людини, Міжнародна Конвенція про права дитини, Загальна Декларація волонтерів, Декларація про волонтерську діяльність.

Загальна декларація волонтерів була прийнята на XI Конгресі Асоціації Волонтерів 14.09.1990р. Саме на ній було заявлено про

«прихильність до творчого та миротворчого характеру волонтерської діяльності: заради поваги людської гідності, визнання права людини на влаштування своєї долі та здійснення громадянських прав, для розв'язання соціальних та екологічних проблем, з метою створення більш гуманного та справедливого суспільства». [24 С. 67—80]. Особливо важливим було визнано право волонтера свідомо вибирати діяльність на індивідуальному та особистісному рівнях. Декларація, прийнята у січні 2001 р. на XVI Всесвітній конференції добровольців в Амстердамі, зазначає, що волонтерство може розвинути та посилити суспільну відповідальність, спільність, служіння, піклування, розвиток і навчання особистості. Цей документ підтримує право всіх чоловіків, жінок і дітей брати участь у волонтерській діяльності, незалежно від фізичних характеристик, раси, економічного та соціального статусу, релігійних переконань тощо. [25].

В українському законодавстві питання волонтерської діяльності розкриваються через низку законів та нормативно-правових актів.

Офіційно волонтерство в Україні було визнано постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року за №1895, де затверджувалися також і положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг [26].

Нормативна база волонтерства в Україні під час війни включає ряд законодавчих актів та нормативних документів, які регулюють організацію та діяльність волонтерського руху: Конституція України; Закон України "Про добровільну допомогу"; –Закон України "Про волонтерство" ; Закон України "Про захист прав та свобод громадян під час проведення антитерористичної операції" (зі змінами та доповненнями) [27]; Наказ Міністерства оборони України "Про взаємодію Міністерства оборони України громадськими організаціями та волонтерами у сфері оборонної діяльності" [28].; – Інструкція щодо організації волонтерської діяльності в Міністерстві охорони здоров'я України, та інш.

Так, Згідно Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність - це «добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги» [18]. Відмічається також, що виступає вона як форма благодійної діяльності. «Пріоритетною для розвитку в Україні волонтерства є ухвалена Радою Європи 11 травня 2000р. Конвенція про сприяння транснаціональній довгостроковій волонтерській службі молоді. Конвенція сприяє тому, щоб волонтерський рух України інтегрувався у загальноєвропейський волонтерський рух. Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016—2020 рр. затвердженою Указом Президента України від 26 лютого 2016 р. № 68/2016 передбачено стимулювання волонтерської діяльності, у тому числі опрацювання питання щодо участі України в Європейській конвенції про довгострокову волонтерську службу» [29].

Дослідник Кашинський вважає, що «удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази може суттєво поживити та стимулювати всі види волонтерського руху в державі, в тому числі і волонтерського руху, спрямованого на зміцнення обороноздатності держави та допомоги збройним формуванням» [29].

Постанова КМУ № 604 від 15 серпня 2015 року, визначає право волонтерів, які отримали інвалідність, та сімей загиблих волонтерів на отримання одноразової грошової допомоги від держави у разі, якщо «інвалідність чи смерть відбулись внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської

Федерації проти України та/або іншої країни проти України, бойових дій та збройних конфліктів» [30].

У Закон України «Про соціальні послуги» [31] та в Законі України «Про волонтерську діяльність» зазначено, що волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану, благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер.

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги», волонтери можуть залучатися до надання соціальних послуг. Тобто, фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності, можуть надавати соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі без проходження навчання та дотримання державних стандартів соціальних послуг отримувачам соціальних послуг з числа членів своєї сім'ї, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права і обов'язки, та є: особами з інвалідністю I групи; дітьми з інвалідністю; громадянами похилого віку з когнітивними порушеннями; невиліковно хворими, які через порушення функцій організму не можуть самостійно пересуватися та самообслуговуватися тощо [31].

Те, що волонтери можуть здійснювати активні дії у соціальній сфері, закріплено також у Постанові Кабінету Міністрів України «Про організацію надання соціальних послуг» – «надання соціальних послуг організовується шляхом здійснення заходів щодо формування та розвитку соціальних послуг, зокрема створення мережі надавачів соціальних послуг державного / комунального сектору, залучення надавачів соціальних послуг недержавного сектору (підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, благодійні, релігійні організації, фізичні особи – підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності), залучення волонтерів, тощо» [32].

«Як бачимо, законодавча база, спрямована на регулювання волонтерства в соціальній сфері, щороку розширюється та деталізується. Це зумовлено, зокрема, тим, що волонтерська діяльність передбачає розвиток

навичок та призначена для сприяння добробуту або поліпшення якості людського життя» [Говоруха, Н. Волонтерство як платформа соціальних перетворень. *Педагогічний процес: теорія і практика.* (Серія: Педагогіка), 2019, 3-4: 66-67].

Отже, волонтерська діяльність в Україні є нормативно-врегульованою, як і в інших демократичних державах Серед основних аспектів регулювання волонтерської діяльності в Україні відмітимо:

Закон України «Про волонтерську діяльність». який визначає волонтерську службу, визначає права та обов'язки волонтерів та волонтерських організацій, а також регулює їхні відносини з державою. Закон також встановлює механізм реєстрації діяльності волонтерських організацій та державних органів підтримки волонтерства;

Закон України "Про благодійну діяльність та благодійні організації", в якому закріплюється категорія реєстру волонтерів;

Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України" в якому регулюються відшкодування неприбутковими організаціями волонтерам документально підтверджених витрат, пов'язаних з наданням волонтерської допомоги;

Закон України "Основи законодавства України про охорону здоров'я", що надає можливість волонтерам ставати членами опікунських рад при закладах охорони здоров'я, та право волонтерам з відповідною кваліфікацією надавати медичну допомогу в закладах охорони здоров'я, залучати медичних працівників, фахівці з реабілітації, які є іноземцями (крім громадян російської Федерації або Республіки Білорусь) або особами без громадянства, що прибули в Україну для надання медичної допомоги, реабілітаційної допомоги за запрошення закладу охорони здоров'я або іншого підприємства, організації чи установи.

1.3 Вплив волонтерства на згуртованість суспільства

Для існування і розвитку волонтерства, на думку, Наталії Говорухи необхідна співдіяльність таких учасників:

А)–волонтер (студенти, пенсіонери, школярі, фахівці, батьки та інші);

Б)–отримувачі волонтерської допомоги (ті, хто потребують опіки, допомоги, сприяння, наприклад: багатодітні сім'ї, сироти, постраждалі від лиха, девіантні підлітки, неспроможні, залежні, безпритульні, ВПО тощо);

В)–державні заклади (які зобов'язані стежити за виконанням законодавства: міністерства, органи управління, ради, виконавчі комітети, представники державної влади, відповідні робітники тощо);

Г)–сторона, що залучає (організація, яка працює з волонтерами, або група громадян, що беруть одноразову або тривалу участь у волонтерській діяльності; для лаконічності та зручності назовемо цього учасника «рекрутер»);

Г)–благодійник/донор/спонсор–(сторона, що фінансує волонтерський захід, наприклад: а) самі волонтери, б) державна чи в) громадська організація, г) меценати, г) благодійники, д) політична партія, е) депутати тощо [33].

Волонтерська діяльність допомагає побудові громадянського суспільства, оскільки частіше за все виникає не запровадженням «згори», а в результаті ініціативи самих громадян. «Волонтерська діяльність формує усвідомлення громадської солідарності і суспільного блага. Волонтерська діяльність реалізується в сфері громадянського суспільства. Таким чином, вона стає прозорою для інших громадян і уможливорює активне їх залучення; правовою підставою здійснення волонтерської діяльності є укладення договорів про надання волонтерської допомоги та провадження волонтерської діяльності; важливим елементом волонтерської діяльності є здійснення волонтерської роботи за рахунок витрачання власного вільного часу; волонтерська допомога надається лише тим, хто її потребує; волонтери виступають захисниками тих, хто не може захистити себе сам; ціль –

створення суспільства, в якому кожен зможе відчутися в безпеці та під захистом правосуддя» [34.].

За організаційною структурою волонтерську діяльність в Україні можна умовно поділити на три категорії:

- 1) волонтери, які працюють у центрах соціальних служб,
- 2) волонтери, які працюють в різних громадських організаціях
- 3) волонтери, які самоорганізуються.

Волонтерство приймає різні форми і може мати різне значення залежно від контексту. Загальні визначення зазвичай охоплюють такі параметри: добровільне надання часу, експертиза та/або робота від імені інших, періодично чи регулярно; матеріальна або фінансова винагорода не розглядається як основний мотиваційний фактор; переваги для загального суспільного блага, окрім інтересів волонтера чи його сім'ї; та чи здійснюється діяльність через офіційну організацію чи неофіційно [35].

Волонтерство має потенціал згуртовувати населення через різні механізми та способи.

В першу чергу через спільну мету та цінності. Волонтери здебільшого діють для досягнення спільних цілей - надання допомоги, підтримка ризикових груп, розвиток громад, тощо. Це сприяє формуванню єдності та спільного відчуття значущості та приналежності до певної спільноти.

О. Стрельнікова вважає, що «волонтерство відрізняється від інших понять своїм предметом. Для доброчинності (благодійності), меценатства, спонсорства, філантропії це матеріальні та нематеріальні ресурси, для милостині – матеріальні ресурси, а для волонтерства предметом є тільки нематеріальні ресурси» [36., с. 28]. Взагалі, необхідно розділяти поняття волонтерства і благодійності волонтерство можна вважати лише «певним випадком доброчинної діяльності й благодійності» [37].

Волонтерство сприяє розвитку співпраці та командної роботи. Волонтери часто працюють разом над спільними проектами або завданнями, взаємодіючи та співпрацюючи свої інтереси задля досягнення спільних

цілей. Це допомагає встановленню та зміцненню взаємин, розвитку комунікаційних навичок та роботи в колективі.

Волонтерство засноване на ідеї допомоги іншим, а це сприяє формуванню спільності, яка підтримує одне одного. Коли люди разом надають допомогу та підтримку іншим, це сприяє розвитку взаємодопомоги та доброзичливого відношення один до одного.

Важливим є спільний досвід та взаємне навчання. Робота волонтером над проектами або ініціативами надає можливість навчатися, ділитися досвідом та вміннями. Люди можуть взаємно вчити один одного, обмінюючись знаннями та навичками, що сприяє розвитку спільності та підвищенню загального рівня компетентності.

На рис. 1.1 згруповано способи впливу волонтерства на потенціал згуртованості населення.

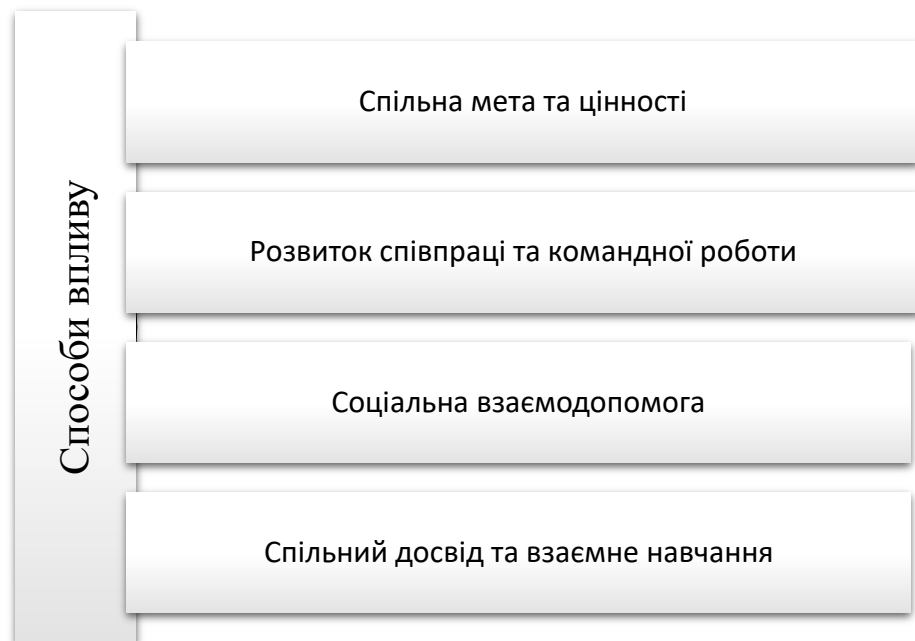

Рис. 1.1. Способи впливу волонтерства на потенціал згуртованості населення

Джерело: розроблено автором

Зазначемо, що поняття допомоги та волонтерства можуть мати різні форми в різних культурах і часах. Кожна культура має традицію служіння

громадянам і допомоги один одному. Особливість цього явища полягає у відсутності необхідного для його формування примусу або зовнішнього впливу.

Основними соціальними соціальні векторами волонтерської діяльності являються: соціальна допомога, соціальна інтеграція, соціальна освіта, соціальна активація і соціальна реабілітація, соціальна підтримка вразливих груп (Рис. 1.2.).

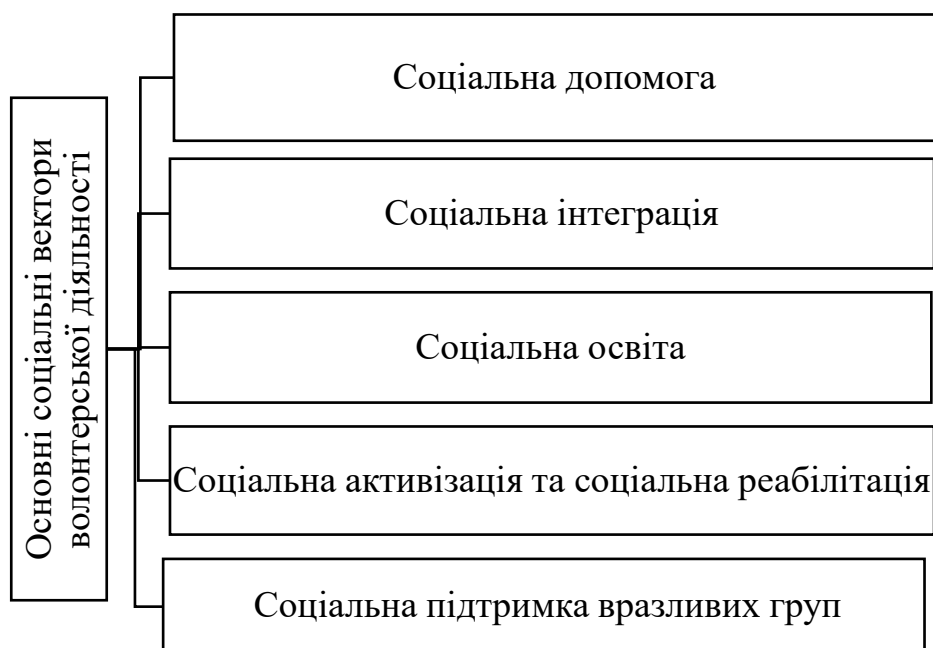

Рис. 1.2 Основні соціальні вектори волонтерської діяльності

Джерело: побудовано автором за даними [38].

Тобто волонтерська діяльність в першу чергу мотивується особистою зацікавленістю, вибором і бажанням брати участь. Проте результат цієї діяльності корисний не лише волонтерам та їхньому оточенню, а й суспільству в цілому. Тобто ми говоримо про соціалізацію вираженої волі особистості. Волонтерство не вважається формою зайнятості.

Якщо гроші призначені для благодійної діяльності, вони будуть використані лише для покриття витрат, пов'язаних із діяльністю.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Волонтерська діяльність – це акт допомоги іншим шляхом надання допомоги іншому. Це сприяє формуванню громадської солідарності та сприяє загальному благу. Волонтерська діяльність вважається безкорисливою, свідомою реакцією на проблеми та події, що відбуваються в суспільстві. Тобто, волонтерство- це можливість колективними зусиллями вирішувати суспільно значущі питання, поєднуючи і змінюючи ситуацію в країні. Оскільки волонтерство є значним компонентом зусиль для вирішення соціальних проблем під час війни, воно все одно матиме значний вплив на процес відновлення. Волонтерство як проект чи ініціатива дозволяє вчитися, ділитися досвідом та навичками. Люди можуть навчати один одного, ділячись знаннями та здібностями, це сприяє розвитку спільнот і підвищує загальний потенціал громади. Волонтерська діяльність в Україні регулюється численними законодавчими та іншими нормативно-правовими актами.

Волонтерство має вирішальне значення для зусиль; воно об'єднує людей навколо спільних цілей, сприяє співпраці та соціальній допомозі, а також створює у громаді відчуття причетності та колективного духу. Діяльність волонтерів в Україні контролюється кількома законами та постановами. Робота волонтером над проектами або ініціативами надає можливість навчатися, ділитися досвідом та вміннями. Люди можуть взаємно вчити один одного, обмінюючись знаннями та навичками, що сприяє розвитку спільності та підвищенню загального рівня компетентності.

Волонтерство є важливим інструментом, який згуртовує населення навколо спільних цілей, сприяє співпраці та соціальній взаємодопомозі, тим самим утворюючи відчуття приналежності до спільності та формуючи єдиний дух спільності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз чинників розвитку волонтерства в Україні та світі

Волонтерство – явище світове. В 2023 році 72% населення світу підтримувало інших, а це становить майже 4,3 млрд осіб [39].

Для дослідження проблем волонтерської діяльності є потреба звернутися до світових досліджень благодійності, насамперед до результатів Всесвітнього індексу благодійності (The World Giving Index, WGI). Дане дослідження започатковане ще в 2010 році і вивчає стан благодійництва у світі. Це комплексний індикатор ставлення населення до благодійної допомоги, заснований на серії опитувань міського населення досліджуваних країн, враховуючи не лише грошові пожертви, а й інші форми допомоги нужденним.

Індонезія останні 7 років показує стрімкий ріст показників, які її характеризують зараз, як найщедрішу країну світу. Однак, найбільший прорив у 2023 році мала Україна, що набрала 13 балів порівняно з 2022 роком у рейтингу благодійності.

Згідно з рейтингом World Giving Index, що проводиться за такими трьома показниками, як допомога незнайомцям, грошові пожертви та волонтерство, у 2022 році Україна стала єдиною європейською державою, що увійшла до топ-10 країн світу з найвищим рівнем благодійності, посівши 10 місце в світовому рейтингу [40]. Дані світового індексу благодійності приведено в таблиці 2.1.

Якщо у 2010 році Україна посідала лише 150-те місце у світі в цьому рейтингу (тільки 14% населення долучилося до волонтерської роботи), то за результатами рейтингу 2022 року (опитування ґрунтувалося на даних, отриманих у 2021 році), 75% населення України допомагає іншим, зокрема, 24% долучаються до волонтерства. Активізація волонтерського руху

припадає на 2023 рік, коли грошові пожертви надає 70% населення, а волонтерством займається 37%. У 2024 році Україна посідає 7-те місце у світі в цьому рейтингу (27% населення долучилося до волонтерської роботи),

Таблиця 2.1

Світовий індекс благодійності (World Giving Index) 2019-2023рр. та місце в ньому України

Показники World Giving Index:	Рік дослідження						
	2010	2019	2021	2022	2023	2024	Зміна (+) %/рази
місце України у світовому індексі благодійності	150	101	20	10	2	7	143 позиція
Чисельність людей, що займаються благодійністю, %	13	24	36	49	62	57	4,3
допомога незнайомцям, %	19	35	66	75	78	77	4
грошові пожертви, %	5	18	43	47	70	67	13,4
Волонтерство, %	14	19	19	24	37	27	1,9

Джерело: складено автором за [41].

Якщо зобразити показники рейтингу благодійності в динаміці (Рис 2.1.), то побачимо, що за останні 14 років відсоток тих, хто став займатися волонтерством в країні виріс в 1,9 рази. Чисельність людей, що займаються благодійністю зростає за 2010-2024 рр. майже в 4.3 рази і охоплює більше половини населення країни. Тобто українці- нація благодійників!

Рис. 2.1. Показники рейтингу благодійності населення України

Джерело: складено за [41].

Волонтерство активізується у часи, коли зростає свідомість населення та збільшуються умови для його самоорганізації.

Інтерес представляє інтерес дослідження змін якості життя в Україні. Компанія Economist Intelligence Unit періодично з 2012 року проводить дослідження за розробленим нею ж Індексом якості життя населення Quality-of-life Index, що торкається головних показників: здоров'я, сімейного життя, громадського життя, матеріального добробуту, політичної стабільності, безпеки, клімату, гарантій роботи, політичної свободи та статевої рівності. За результатами цього дослідження Україна у 2019 році показувала значення 102,3 та перебувала на 34 місці [42].

У 2020 році цей показник склав 104,8 та країна знаходилася на 33 місці. У 2021 році ми бачимо показник на рівні 107,4, та 32 місце, 2022 рік – 111,7 та 32 місце відповідно. І ось вже воєнні часи- 2023 рік 34 місце- 112,5, а у 2024 році цей показник складає 107,5, а країна посідає 35 місце (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Порівняльна характеристика індексу якості життя населення в 2019-2024 рр.

Країна	Рік дослідження/бали/місце в рейтингу					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Україна	102,3/34	104,8/33	107,4/32	111,7/32	112,2/34	107,5/35
Польща	148/23	141,8/23	132,6/25	140/25	140/25	140/25
росія	104,1/33	101,6/34	101,7/36	103/36	103/36	105/36
Країна лідер	Німеччина	Німеччина	Швейцарія	Швейцарія	Норвегія	Люксембург

Джерело: складено автором за [43.].

Аналіз результатів дослідження індексу якості життя показує, що за 2019 -2021 роки Україна попри ковідний та воєнний період піднялась у рейтингу на 10 позицій, стабільно випереджаючи росію, однак знову в 2024 році ми бачимо рівень показників 2019 року.

Дослідження проводить аналіз серед найбільш репрезентативних міст Європи, нажалі в 2024 році м. Дніпро «очолює» рейтинг, як найбільш кримінальне місто [44]. Також у м. Дніпро в 2024 році відмічається дуже низький Індекс купівельної спроможності (33,64), помірний Індекс безпеки (45,43), помірний Індекс охорони здоров'я 52,90, дуже високий Індекс забруднення (80,43) та дуже низький Індекс якості життя: 95,71 [45].

ООН регулярно проводяться дослідження оцінки впливу людей на війну (ОВВЛ). Результати опитування, що проводилося у червні 2023 року, що до вразливих груп населення, які зазнали підвищеного ризику від наслідків війни, було віднесено домогосподарства, очолювані однією особою, багатодітні сім'ї, осіб з інвалідністю, людей похилого віку, осіб з хронічними захворюваннями, членів ромської громади та членів ЛГБТ+ спільноти.

«Згідно з дослідженням ОВВЛ, 60% усіх опитаних домогосподарств і 73% ВПО повідомили, що робота членів їхніх домогосподарств постраждала в один чи інший спосіб, насамперед через втрату роботи, скорочення заробітної плати та зменшення тривалості робочого часу» [46].

Більше половини домогосподарств (65%) повідомили про зниження доходів, особливо серед домогосподарств внутрішньо переміщених осіб (74%) та домогосподарств, які повертаються до свого місця проживання (73%). Більшість домогосподарств повідомили про зменшення можливостей оплачуваної роботи як основного джерела доходу. Змінилося і основне джерело доходу більшості сімей. Перш за все, доступ до оплачуваної роботи зменшився. Так, до лютого 2022 року 67% домогосподарств поклалися на оплачувану роботу як основне джерело доходу, а після лютого 2022 року ця частка впала до 53%.

З початком війни зросла залежність від державних виплат, гуманітарної допомоги та фінансової підтримки друзів або родичів. До лютого 2022 року частка домогосподарств, які покладаються на державні трансферти, зросла з 53% до 60%. До лютого 2022 року гуманітарна

допомога була основним джерелом доходу для 1% домогосподарств. Після лютого 2022 року вона стала основним джерелом доходу для 21% домогосподарств. Частка домогосподарств, які покладаються на фінансову підтримку друзів або родичів, зросла з 5% до 13%. Приблизно 60% домогосподарств повідомили, що використовують стратегії подолання для задоволення своїх основних потреб (економія коштів, пошук додаткової роботи та зменшення витрат на охорону здоров'я/ роші в кредит) [46].

За результатами дослідження «МРІЄМО ТА ДІЄМО Молодіжне волонтерство в Україні» в липні 2022 року 50% молоді вперше активно включилась у волонтерство з 24 лютого 2022, 67% волонтери на регулярній основі, 20% працювали у сфері повний робочий тиждень, ~33% не волонтери (лише перераховували кошти, ширили пости [47].

Вплив війни на засоби існування відчувається у настрої молодих дніпрян. Нами проводилося опитування серед студентів Університету митної справи та фінансів (магістри спеціальності «Соціальне забезпечення» та учнів 10-х класів “Фінансово-економічного ліцею наукового спрямування при Університеті митної справи та фінансів” ДМР (Додаток Б).

В опитуванні, що проводилося нами у січні 2024 року приймало участь близько 90 респондентів 16-30 років. (N= 86). (Додаток В).

На питання, що характеризує суб'єктивні настрої у суспільстві: «На Вашу думку, як зміниться становище в Україні в економічній сфері у найближчі 2–3 роки?» - 62,8% опитуваних дали песимістичну відповідь, та очікують погіршення економічних змін в майбутньому. При цьому у зміни на краще вірять лише 9,3% опитуваних. Великий відсоток (20,7%) опитуваних не можуть визначитися в цьому питанні, що відповідає загальним невизначеним настроям значної частини населення України.

На питання «Як змінилися доходи вашої сім'ї після 24 лютого 2022 року?» 32% респондентів відповіли, що доходи дещо зменшилися, та 20,9% вбачає значне зменшення доходів. Тобто майже 53 % від опитуваних не задоволені поточним станом та відмічають зменшення доходів. У четвертої

частини учасників опитування доходи за майже 2 роки не змінилися, а лише 12,8% відмічають зростання доходів своїх домогосподарств.

На питання «Чи зіткнулася ваша родина з безробіттям після 24 лютого 2022 року?» дали позитивну відповідь 31,8%, а 54,1% опитуваних безробіття в своїх родинях не зазнали.

Особливе значення для нашого дослідження має питання про довіру до владних інститутів. Сама довіра як основний компонент соціального капіталу вимагає більш ґрунтовного дослідження, однак вже перше опитування дає можливість побачити настрої в громадській думці не тільки дніпрян, а й основної маси зневіреного та поневіченого в своїх очікуваннях населення країни. Так, на питання «Наскільки ви довіряєте політикам, посадовцям та громадським діячам?» 31,6 % опитуваних відповіли, що не довіряють, 41,9% опитуваних скоріше не довіряють. Тобто майже 74,5% молодих дніпрян висказались за недовіру до владних інститутів. Скоріше довіряють лише 10,5% респондентів, для 15 % це питання являється важким для відповіді.

При диференційній оцінці рівня матеріального становища родини опитувані показали більш оптимістичні відповіді, ніж коли це питання стосувалося економіки країни в цілому.

2.2 Стан та особливості діяльності волонтерських організацій в Україні в 2022-2024 рр.

В Україні тільки з початком повномасштабного вторгнення почали збирати інформацію про кількість волонтерських служб на державному рівні. В своєму розвитку волонтерство пройшло дві масштабні хвилі (Додаток Г), які включали 2014-2022 та 2022- сьогодення періоди.

Регулярний збір даних за участю національних агенцій, а також некомерційних організацій і наукових установ дасть змогу розробити

рекомендації щодо конкретних національних політик на різних рівнях застосування.

За сприяння Міжнародної організації праці та Волонтерської програми ООН Україна з січня по червень 2021 року запустила пілотний проект у рамках щорічного національного опитування домогосподарств, які займаються волонтерською діяльністю. В опитуванні взяли участь 99,5 тис. осіб віком від 15 років, що становить 0,31% постійного населення цієї вікової групи. Результати проекту спочатку планувалося оголосити 24 лютого 2022 року, але повномасштабне вторгнення порушило ці плани. Крім того, воєнний стан не дозволяє проводити будь-які статистичні дослідження чи опитування без ризику для інтерв'юера та членів сім'ї (рис. 2.3.).

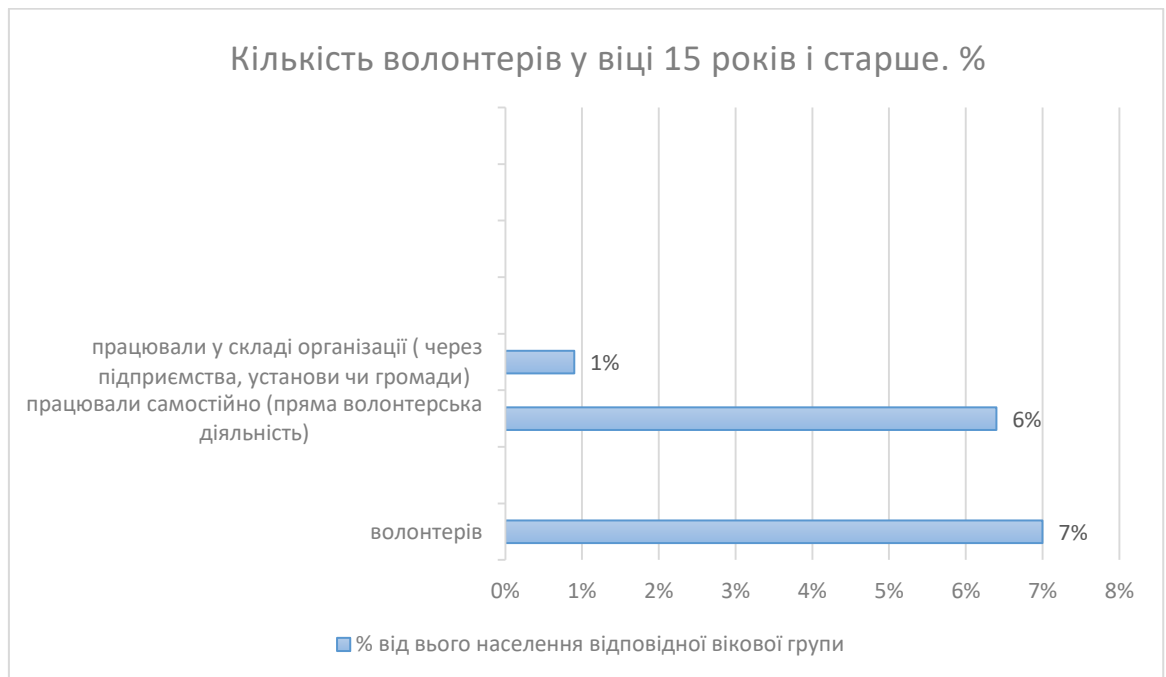

Рис. 2.3. Волонтери у віці 15 років у % до всього населення відповідної вікової групи чи населення відповідної соціально-демографічної групи (опитування 2021 року)

.Джерело: складено автором за даними [48.].

За результатами опитування кількість волонтерів у віці 15 років і старше нараховувалося 2250.8 тис. чол. З них жінок- 1315,1 чол., а чоловіків – 945 чол. Це склало всього 7% від всього населення відповідної вікової

групи чи населення відповідної соціальнодемографічної групи (з них 7,6% жінок та 6,5% чоловіків). З них працювали самостійно (пряма волонтерська діяльність)-2038, 1 тис. осіб, що склало 6,4 % та працювали на основі організації (через підприємства, установи, організації та громади) 222,7 чол., що склало 0,7%. (Додаток Д).

Активізація волонтерського руху в Україні на початок повномасштабної війни знайшло своє вираження в діяльності численних благодійних організацій та проектів, цільових благодійних міжнародних програм. В усвідомленні українців поняття «волонтерство» сприймається саме як суспільно корисна діяльність, як різновид тієї суспільно-корисної діяльності, часто неоплачувана та соціально-значима праця. Зараз волонтери та ЗСУ мають найвищий рівень довіри серед населення порівняно з державною владою та її інститутами.

Від початку російського вторгнення на територію України у 2014 році в країні спостерігається зростання кількості волонтерських організацій. За даними Асоціації Благодійників України, з 2014 року в Україні близько 10% українського суспільства регулярно та системно займається благодійною діяльністю. А після лютого 2022 року цей показник зріс до 30% [49].

«За рік повномасштабного вторгнення у Реєстрі волонтерів в Податковій зареєструвалися 2383 українця. Це у 8,4 рази більше, аніж за весь час існування переліку. Загалом Державна податкова служба нарахувала 2 699 волонтерів на початок 2023 року. Реєстр волонтерів антитерористичної операції створено ще у 2014 році, й до повномасштабного вторгнення у ньому було лише 320 осіб» [50].

За даними «Опендатабот» на початок 2023 року у реєстрі було зареєстровано майже 5000 волонтерів, 2294 із яких зареєструвалися за останні пів року 2023 року [51].

«6734 особи зареєстровано у Реєстрі волонтерів на початок грудня 2023 року. За неповний 2023 рік офіційних волонтерів побільшало у 2,5 рази. Загалом цього річ реєстр виріс на 4018 осіб. Для порівняння, за відповідний

період у 2022 році до переліку додалось лише 730 осіб. Загалом від початку повномасштабного вторгнення реєстр виріс у 21 раз. Пік реєстрацій припав на грудень 2022 року, тоді до переліку додалось 1653 волонтери за місяць. Проте після цього кількість українців, які б хотіли б приєднатись до реєстру, скорочується квартал до кварталу» [52].

Відмітимо тенденцію постійного зростання зареєстрованих волонтерів в 2024-2024рр. Якщо на початку 2022 року в Реєстрі волонтерів було зареєстровано 320 волонтерів, то на кінець 2022 року волонтерів нараховувалося майже 3200 осіб. А до кінця 2023 року збільшилося до 6734 чол. Тобто майже сім тисяч людей зареєстровано у Реєстрі волонтерів на початок 2024 року. Перелік виріс у 8.4 рази за 2022 та 2,5 рази у 2023 році.

На рис 2.4 предствлено кількість реєстрацій волонтерів у 2022-2024 рр. Якщо на початку 2022 року було офіційно зареєстровано 320 волонтерів, то на листопад 2024 року їх чисельність складає 10454 особи. Загалом від початку повномасштабної війни кількість офіційних волонтерів зростає у 32 рази.

Рис. 2.4. Кількість реєстрацій волонтерів у 2022-2023 рр.

Джерело: складено за даними [52]

Дніпропетровська область являється однією з найбільш представлених у волонтерському русі України. Так, тут зареєстровано 7,5% з числа всіх зареєстрованих волонтерів (Додаток Ж).

Однак, справжнім свідченням участі українців в волонтерському русі являються грошові перекази, донати. Одним із найбільш поширених способів отримання грошей є «банки» Монобанку, де оплату можуть здійснювати клієнти будь-якого банку. «Станом на травень 2023 року майже 39 тисяч українців відкрили «банки» для залучення коштів. Це майже у вісім разів перевищує кількість офіційно зареєстрованих волонтерів у країні» [53].

Ейбільшу кількість донатів на банку було здійснено в лютому 2024 року (рис.2.5.).

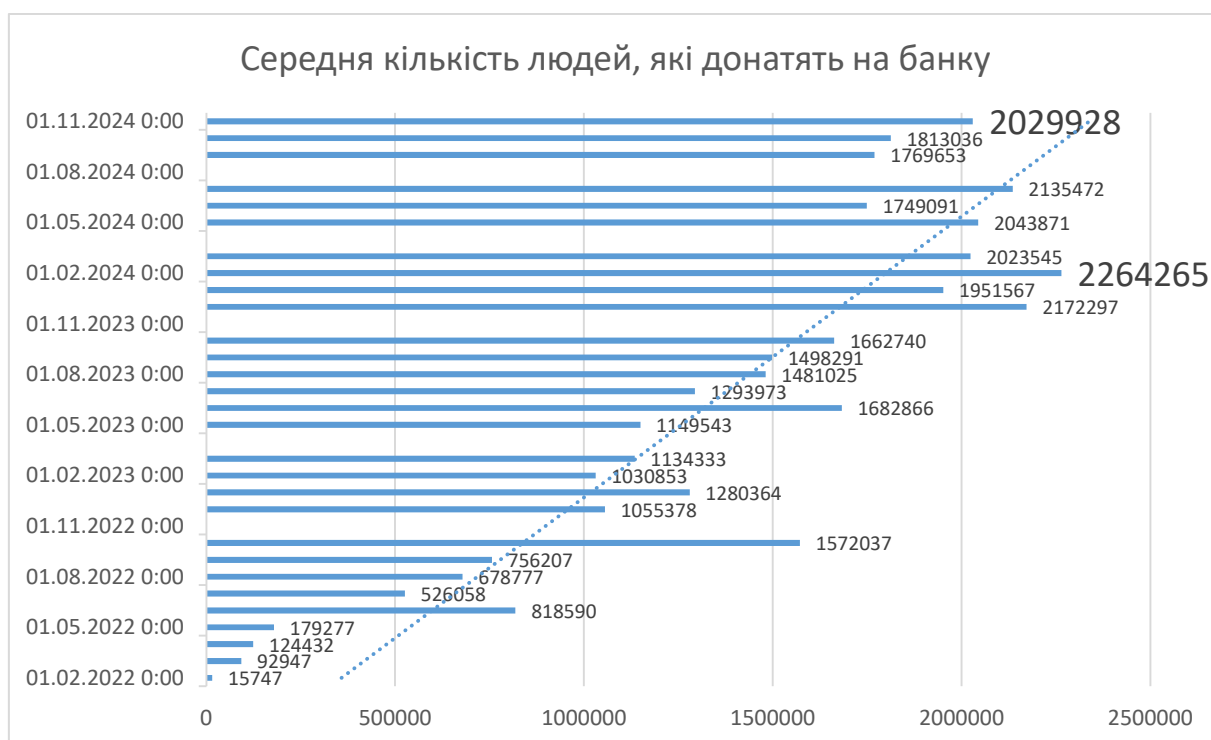

Рис. 2.5. Середня кількість людей, які донатять на банку у 2022-2024

рр.

Джерело: складено за даними [52].

Зазначимо, що «українці стали частіше донатити саме на банки, аніж великим фондам та благодійним організаціям. До порівняння, три найбільших фонди країни (Фонд Притули, Повернись живим та United24) за весь 2023 рік зібрали близько 19 млрд грн. Близько 2 млн людей щомісяця скидаються на банку — у порівнянні до перших місяців повномасштабної війни кількість добродіїв виросла у 15 разів. Побільшало й донатів: 8,8 млн транзакцій на місяць проти 1 млн транзакцій на місяць у 2023. Порівняно з першим роком повномасштабної війни середня сума донату збільшилася у 1,6 рази: зі 250 грн до 410 грн. Відповідно, росте й загальна сума зібраних коштів: за неповний поточний рік вже зібрано на банки майже 40 млрд грн. Це у 1,4 рази більше, аніж за весь минулий рік, та майже у 5 разів більше, аніж у 2022» [52].

У березні 2023 року Центр демократії та верховенства права провів опитування 173 представників волонтерської громади, з яких 56 були індивідуальними волонтерами (32,4%), 55 чол. часто допомагали неприбутковим організаціям (громадським організаціям, благодійним організаціям, органам місцевого самоврядування) (31,8%), 39 волонтерів були членами неприбуткових організацій і займалися волонтерською діяльністю лише в рамках діяльності організації (22,5%), 23 представники неприбуткових організацій з волонтерською участю (13,3%).

Найбільше волонтерів з обласних центрів: міста Києва та Київської області, Харківської, Дніпропетровської та Львівської областей. Найбільш поширеними сферами волонтерства серед респондентів були порятунок людей 63чол.та відновлення зруйнованих, внаслідок бойових дій, об'єктів 40 чол. [54].

У 2022 році українське суспільство змогло самоорганізуватися для боротьби з наслідками повномасштабного вторгнення. Проявом цього є зростання кількості новостворених благодійних організацій і продовження активності громадських організацій незважаючи на виклики, пов'язані з

безпекою, переміщенням і зростанням чисельності тих, хто потребує допомоги.

Чисельність зареєстрованих благодійних організацій (БО) в Україні за 2022 рік збільшилася майже у 8 разів, було створено 6367 нових БО. Динаміка кількості нових благодійних організацій в Україні 2014- 2022 рр. представлена на рис. 2.6.

Рис.2.6. Динаміка кількості нових благодійних організацій в Україні 2014- 2022 рр.

Джерело: складено автором за даними [55].

Можемо відмітити, що кількість БО в аналізований період збільшилась в 4,5 рази порівняно з 2014 роком, коли її чисельність склала 1413 до 6367 у 2022р. Однак, пов'язане з першим етапом війни позвавлення у створенні подібних організацій поступово спадало і в 2019 році організацій нараховувалося лише 654. Тобто по відношенню з 2019 роком в кінці 2022року кількість БО зросла в 9,7 разів.

«77% громадських та благодійних організацій в тій чи інший спосіб допомагають ЗСУ. Так, 90% припадає на гуманітарну допомогу, а 70% на інформаційне сприяння. Майже 50% організацій займаються зборами на потреби ЗСУ».[55].

Лідерами за кількістю згадок в медіапросторі є БФ «Повернись живим», UNITED 24, ГО «Справа громад», БФ Сергія Притули, БФ Фонд Порошенка, БО «Карітас».

Опитування БО та ГО показало, що до вторгнення найчастіше серед пріоритетів своєї діяльності ГО/БО називали культуру, спорт туризм (36.0%) і освіту (29.1%), то після початку повномасштабного вторгнення їх згадують рідше (відповідно на 8.8% і 5.3%). Натомість допомога армії і жертвам російської агресії зараз є пріоритетом діяльності для 43% ГО/БО, тобто спостерігається зростання відповідно на 21.3% для допомоги ЗСУ і на 25.7% - жертвам війни і переселенцям. Серед новостворених ГО/БО 65.1% сфокусовані на допомозі армії і 61.8% – на допомозі жертвам війни.

Зокрема 42.1% пояснюють вибір актуальністю напрямку, 29.7% вважають, що існує нагальна потреба в подібних організаціях, 19.4% вибрали цей напрямок, тому, що він дотичний до допомоги державі у ліквідації наслідків війни. Переважна більшість (80.8%) вважають напрямок діяльності своєї організації в умовах війни переважно або цілком актуальною. Загалом 89.0% високо оцінюють актуальність напрямку власної діяльності після завершення війни в Україні

Основні сфери діяльності ГО/БО до і після повномасштабного вторгнення (% серед всіх ГО/БО, множинний вибір) складають: Допомога армії, ветеранам 21.9% -> 43.2% (зростання в 1,9 рази).

Допомога жертвам війни і переселенцям 17.5% -> 43.2% (зростання в 2,4 рази).

Культура і спорт, туризм 36.0%% -> 27.2% (зменшення в 1,3 рази).
Освіта 29.1% -> 23.8% (зменшення на 1,2 рази).

Правова допомога 17.1% -> 14.7%. Захист прав людини 15.2% -> 13.3%.

Допомога вразливим верствам населення, людям з особливими потребами 11.5% -> 12.0% . Екологія 14.7% -> 10.3%. Соціальне

підприємництво 10.7% -> 8.4%. (зменшення в1,2 рази). Наукові і аналітичні дослідження, консалтинг 9.8% -> 7.9%.

Основні сфери діяльності ГО ита БО представлені на Рис. 2.7.

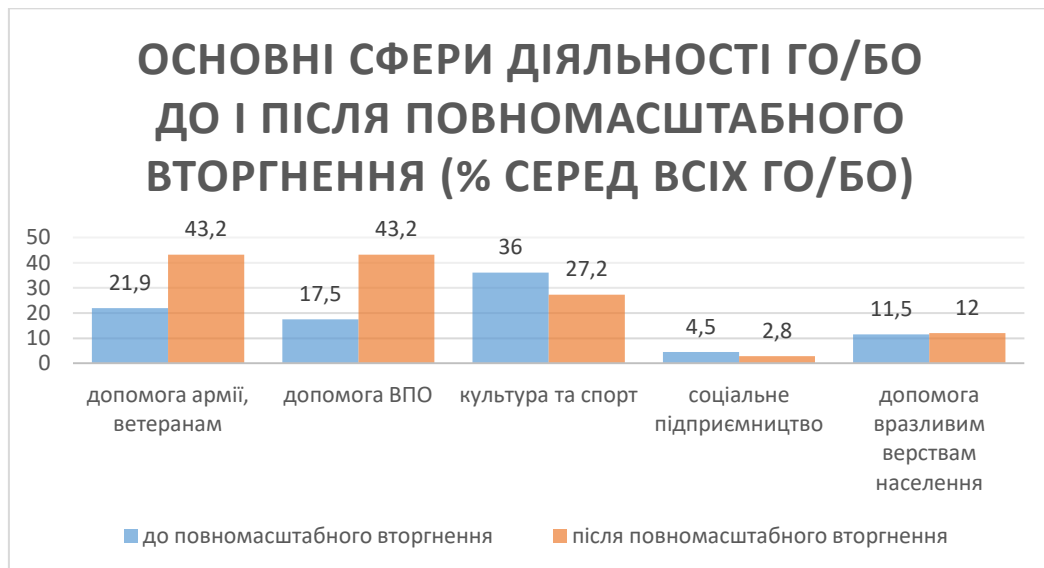

Рис. 2.7. Основні сфери діяльності ГО/БО до і після повномасштабного вторгнення (% серед всіх ГО/БО, множинний вибір)

Джерело: складено автором за даними [55].

Новостворені організації більше покладаються на залучення волонтерів, оскільки 47.1% повідомляють про наявність волонтерських програм і політики по залученню волонтерів [55].

Таким чином, громадським і благодійним організаціям вдалося залучити і адмініструвати значні ресурси, що дозволило посилити українську армію, згуртувати суспільство і дещо пом'якшити ситуацію населення, яке потерпає від війни. 80% громадських і благодійних організацій України так чи інакше планують долучитися до відновлення країни, перш за все відбудови інфраструктури.

З початку війни в 2014 р. Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва», проводилося дослідження за яким третина жителів України переказувала кошти безпосередньо на рахунки армії, а ще чверть надавала їй допомогу через волонтерські організації.

За даними Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (опитування спільно із соціологічною службою Центру Разумкова від 13 - 21 грудня 2022 року). Близько 61% українців у 2022 році так чи інакше долучалися до волонтерської допомоги військовим чи своїм співгромадянам: допомага фізичною роботою (близько 10%), фінансово - 31%, і фінансово, і роботою (20%). Близько 15% українців сказали, що не долучалися до такої допомоги, але планують. Майже 18% – не долучалися та не планують. Дещо більше тих, хто не долучався до волонтерської допомоги та не планує, – у Південному (25%) та Східному (30%) макрорегіонах. [56].

Опитування, що проводилося через рік (з 8 по 15 грудня 2023 року) показало такі результати, які дозволяють зробити висновок що, попри загальне погіршення життя, українці продовжують особисто надавати фінансову та іншу матеріальну допомогу Збройним силам України та внутрішньо переміщеним особам. «Так, 63% зазначають, що за останні 12 місяців особисто перераховували гроші волонтерам та благодійним організаціям, які допомагають ЗСУ. При цьому 46% перераховували кошти на спеціальний банківський рахунок НБУ для Збройних сил України. Кожен другий респондент (51%) допомагав внутрішньо переміщеним особам грошима, одягом, продуктами харчування або іншими речами. Кожен четвертий українець (26%) допомагав виготовляти засоби для ЗСУ (наприклад, плетіння сіток, ремонт техніки/обладнання, 3D-друк запчастин для дронів. 23% брали участь у різних добровільних акціях на підтримку ЗСУ та постраждалих від війни. А 13% зазначають, що за останні 12 місяців безпосередньо займалися волонтерською роботою в лікуванні та забезпеченні воїнів ЗСУ. В регіональному розрізі надання фінансової допомоги на користь ЗСУ дещо менше фіксується на Сході та Півдні, але водночас частка тих, хто в різний спосіб допомагає ВПО, на Сході така сама, як і на Заході (51%). Найбільша частка місцевого населення, яке особисто займалося волонтерською допомогою в лікуванні та забезпеченні воїнів ЗСУ протягом останнього року, – на Сході України (17%)» [57].

З початку повномасштабної війни українські громадяни та іноземці пожертвували майже мільярд доларів на рахунки НБУ та трьох найбільших благодійних фондів країни: United24, "Повернись живим" і Фонду Притули [58.].

Організація Kantar Panel Ukraine в грудні 2022 та квітні 2023 проводили онлайн-опитування українців стосовно їх відношення до волонтерства та благодійних фондів. За результатами опитування 79% опитаних віком 18-55 років робили благодійні внески станом на грудень 2022 року. 48% благодійників відповіли, що роблять внески, коли бачать повідомлення про збори у соціальних мережах, 40% – коли отримують прохання від близьких, друзів, колег. 6% перераховували кошти на благодійність після обстрілів, атак. Якщо говорити про спосіб, у який опитані долучаються до благодійності найчастіше, то лідирують збори, про які повідомляють у соціальних мережах (39%). 27% найчастіше долучаються до зборів на прохання близьких і друзів, 24% найчастіше роблять внески регулярно, сплановано. Опитані перераховували кошти на такі цілі: Потреби ЗСУ (зброя, спорядження, автомобілі) – 94%; Гуманітарна допомога – 34%; Допомога тваринам, притулкам, зоозахисним організаціям – 18% (частіше – жінки, 25%); Потреби медичних закладів та працівників – 17%. Отже, на кінець 2022 року основні донати українців були спрямовані на потреби ЗСУ. У 2023 році підтримка ЗСУ залишилася пріоритетним напрямком для донатів. Станом на квітень 2023 року найбільші внески українці готові були робити на допомогу армії та благодійним організаціям, які допомагають армії.

Найпопулярніші організації, яким українці готові пожертвувати кошти – це Фонд компетентної допомоги армії "Повернись живим" (43%) та Благодійний фонд Сергія Притули (42%). До ТОП-5 благодійних фондів, яким українці готові донатити також увійшли: Організація порятунку тварин UAnimals (25%), ЮНІСЕФ (23%), Товариство Червоного Хреста України (21%). За ними слідують благодійний фонд «Таблеточки» (19%),

фандрейзингова платформа United24 (17%) та благодійна платформа Dobro.ua (17%). Інші фонди та проєкти називають менше 10% респондентів.

Серед інших напрямків донатів, на які українці готові були пожертвувати понад 500 грн – допомога соціальним групам, які потребують підтримки (із них дітям – 35%, вимушено переміщеним особам – 18%, людям похилого віку – 23% остраждалим від війни тваринам і притулкам – 22% [59].

Зараз волонтери та ЗСУ мають найвищий рівень довіри серед населення порівняно з державною владою та її інститутами. Проаналізуємо стан довіри до волонтерських організацій в Україні в умовах до та післяшасштабного вторгнення (Рис. 2.8). Нами використовувалися дані чисельний соціологічних досліджень 2015-2023 рр.

Рис. 2.8. Довіра до волонтерів, % від опитаних (2015, 2017, 2018, 2023 рр.)

Джерело: складено автором за даними [60,61,62].

Згідно з опитуванням, яке проводилося Українським центром економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова з 23 лютого по 1 березня 2023 р., серед державних та суспільних інститутів громадяни України більше всього довіряють Збройним Силам України (96 %) і волонтерським організаціям (88 %) [62].

Серед державних та суспільних інститутів найчастіше довіра висловлюється до Збройних Сил України (їм довіряють 94% опитаних), добровольчих загонів (89%), волонтерських організацій (86%), Державної служби з надзвичайних ситуацій (83%), Національної гвардії України (82%), Міністерства оборони України (73%), Державної прикордонної служби (72%), Служби безпеки України (71%), Президента України (68%), Церкви (63%), громадських організацій (63%), Національної поліції України (58%), Голови міста (селища, села), в якому живе респондент (53%), Національного банку України (51%).

Також частіше висловлюється довіра, ніж недовіра, до ЗМІ України (відповідно 48% і 43%), ради міста (селища, села), в якому живе респондент (відповідно 47% і 41%), до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини (Омбудсмена) (відповідно 43% і 31%).

Більшість респондентів висловлюють недовіру політичним партіям (не довіряють 76%), державному апарату (чиновникам) (73%), судам (судовій системі загалом) (72%), Верховній Раді України (66%), Уряду України (63%), Прокуратурі (62%), комерційним банкам (58%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (52%), Національному агентству з питань запобігання корупції (51%), Національному антикорупційному бюро України (51%).

Також частіше висловлюється недовіра, ніж довіра, профспілкам (не довіряють їм 46,5%, тоді як довіряють — 25%). [62].

Результати аналізу свідчать про достатньо високий рівень довіри до волонтерських організацій в Україні серед населення країни. Так, з початку військового конфлікту відсоток людей, що довіряли волонтерам становив лише 57,7% у 2015 році і поступово виріс до 66% у 2017р. Однак питань до ведення волонтерської діяльності було багато, вона не набула тієї масовості. Близько 14% у 2017р. та 16% у 2018р. не довіряло волонтерам. Також на 4% зменшився відсоток довіри у 2018 році. Виріс рівень довіри з початком повномасштабного вторгнення, коли відсоток довіри до волонтерської

діяльності став сягати 88% на початку та 84% у кінці 2023 року. Можемо зробити висновок, що за 2015-2023рр. рівень довіри до волонтерських організацій в Україні виріс в 1,5 рази. Згідно опитування центру Разумкова найбільше українці довіряють ЗСУ, волонтерам та добровольчим батальйонам (рис 2.9.). При чому ця тенденція зберігається, так в 2021 році ЗСУ довіряли 68,3% населення, недовіряли- 24,8%, тобто баланс довіри/недовіри складав 43,5%, то вже в березні 2024 року, довіряють ЗСУ 95,6%, не довіряють 7,7% баланс довіри/недовіри склав 92,8%,. Стосовно волонтерських організацій, то в 2021 році довіряли волонтерам- 63,6%, а в 2024 році- майже 85% населення, баланс довіри/недовіри складав 38,5% та 75,7% відповідно.

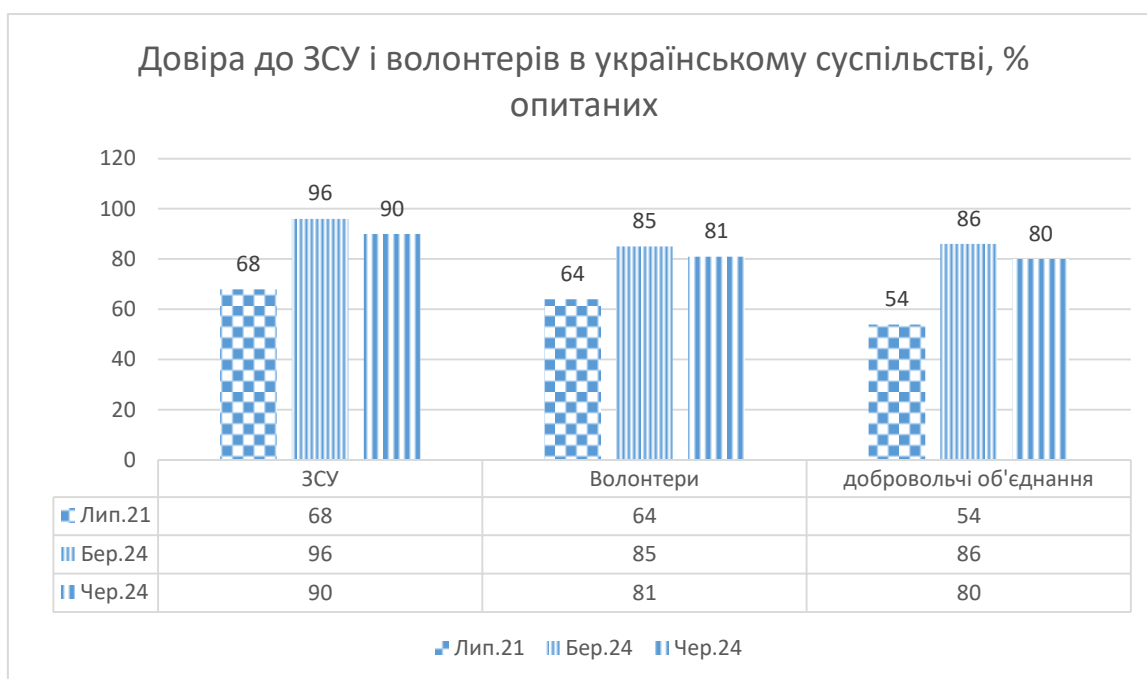

Рис. 2.9 Довіра до ЗСУ і волонтерів в українському суспільстві, % опитаних, опитування липень-серпень 2021, березень 2024 року, червень 2024 року створено автором на основі [63].

Як результат високого рівня довіри до волонтерства серед населення, виокремлюється специфічна функція мікрорівня – формування політичного капіталу волонтерів. Згідно з П. Бурдьє, «політичний капітал є формою символічного капіталу, кредитом, заснованим на вірі й визнанні, точніше, на

незліченних кредитних операціях, за допомогою яких агенти наділяють людину (або предмет) тією самою владою, яку вони за нею визнають» [67].

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що з кожним роком волонтерство набуває все більших масштабів. В додатку 3 ми узагальнили Основні інноваційні засоби діяльності міжнародних та українських волонтерських об'єднань.

Користується послугами волонтерів майже все людство. Волонтери з багатьох країн по всьому світу об'єднуються, щоб розпочати глобальну світову хвилю допомоги. Активна волонтерська діяльність впливає на підвищення якості життя людей, сприяє розвитку, навчанню та допомозі іншим. Крім того, волонтерські послуги також сприяють побудові справедливості, миру і громадянського суспільства.

Таким чином, головними факторами погіршення соціально-економічного стану за останні роки є нестабільний соціально-економічний та воєнний стан країни, стрімке зменшення населення країни, зростання рівня міграції, в тому числі і трудової, низький рівень якості життя. Наведені фактори можуть впливати на погіршення соціально-економічного стану країни. Нестабільність у соціально-економічній та політичній сферах може призвести до збитків у бізнесі, зменшення інвестицій та економічного зростання, а також до втрати довіри уряду і збільшення економічної невпевненості серед населення.

Низький рівень якості життя населення також є серйозним проблемним фактором. Низький рівень доходів, обмежений доступ до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг, недостатня інфраструктура та житлові умови можуть призвести до незадовільного рівня життя для багатьох громадян.

Для вирішення цих проблем важливо приймати ефективні заходи, спрямовані на забезпечення стабільності, розвитку економіки та підвищення якості життя населення. Це може включати в себе політичні реформи, спрямовані на зміцнення інституційної бази країни, залучення інвестицій для

створення нових робочих місць та розвитку інфраструктури, а також програми соціального захисту для підтримки найбільш вразливих верств населення.

Аналіз таких рейтингів як World Giving Index, Quality of Life, Better Life Index може допомогти політикам, дослідникам і організаціям зрозуміти, як різні фактори впливають на загальний добробут населення, і визначити сфери, які можуть потребувати покращення. Відстежуючи зміни в індексі з часом, можна оцінити ефективність політики та втручань, спрямованих на покращення добробуту.

Якщо у 2010 році Україна посідала лише 150-те місце у світі у рейтингу благодійності (тільки 14% населення долучилося до волонтерської роботи), то за результатами рейтингу 2022 року (опитування ґрунтувалося на даних, отриманих у 2021 році), 75% населення України допомагає іншим, зокрема, 24% долучаються до волонтерства. За останні 14 років відсоток тих, хто став займатися волонтерством в країні виріс в 1,9 рази. Чисельність людей, що займаються благодійністю зросла за 2010-2024 рр. майже в 4.3 рази і охоплює більше половини населення країни.

Згідно з останніми дослідженням ОВВЛ, що проводять структури ООН в Україні 60% усіх опитаних домогосподарств і 73% ВПО повідомили, що робота членів їхніх домогосподарств постраждала в один чи інший спосіб, насамперед через втрату роботи, скорочення заробітної плати та зменшення тривалості робочого часу. Так, до лютого 2022 року 67% домогосподарств поклалися на оплачувану роботу як основне джерело доходу, а після лютого 2022 року ця частка впала до 53%.

До лютого 2022 року гуманітарна допомога була основним джерелом доходу для 1% домогосподарств. Після лютого 2022 року вона стала основним джерелом доходу для 21% домогосподарств. Частка домогосподарств, які покладаються на фінансову підтримку друзів або родичів, зросла з 5% до 13%. Приблизно 60% домогосподарств повідомили, що використовують стратегії подолання для задоволення своїх основних

потреб.

За результатами опитування серед студентів Університету митної справи та фінансів (магістри спеціальності «Соціальне забезпечення» та учнів 10-х класів “Фінансово-економічного ліцею наукового спрямування при Університеті митної справи та фінансів” ДМР можемо прийти до висновку, що 62,8% опитуваних дали песимістичну відповідь, та очікують погіршення економічних змін в майбутньому, майже 53 % від опитуваних не задоволені поточним станом та відмічають зменшення своїх доходів, 31,8% домогосподарств зазнали наслідків втрати роботи, майже 74,5% молодих дніпрян висказались за недовіру до владних інститутів. Скоріше довіряють лише тільки 10,5% респондентів. Таким чином, домогосподарства частіше повідомляють про зниження доходу та доступу до оплачуваної роботи, більшу залежність від гуманітарної допомоги, більшу участь у стратегіях подолання своїх потреб та про свою незахищеність.

Можемо відмітити, що кількість БО в аналізованій період збільшилась в 4,5 рази порівняно з 2014 роком, коли її чисельність склала 1413 до 6367 у 2022р. Однак, пов'язане з першим етапом війни позвавлення у створенні подібних організацій поступово спадало і в 2019 році організацій нараховувалося лише 654. Тобто по відношенню з 2019 роком в кінці 2022року кількість БО зросла в 9,7 разів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Відмітимо тенденцію постійного тенденцію до постійного зростання зареєстрованих волонтерів в 2024-2024рр. Якщо на початку 2022 року в Реєстрі волонтерів було зареєстровано 320 волонтерів, то на кінець 2022 року волонтерів нараховувалося майже 3200 осіб. А до кінця 2023 року збільшилося до 6734 чол. Тобто майже сім тисяч людей зареєстровано у Реєстрі волонтерів на початок 2024 року. Перелік виріс у 8.4 рази за 2022 та 2,5 рази у 2023 році.

За 2024 рік кількість зареєстрованих волонтерів зросла на 8% порівняно з початком року. Результати аналізу свідчать про достатньо високий рівень довіри до волонтерських організацій в Україні серед населення країни. Так, з початку військового конфлікту відсоток людей, що довіряли волонтерам становив лише 57,7% у 2015 році і поступово виріс до 66% у 2017р. Однак питань до ведення волонтерської діяльності було багато, вона не набула тієї масовості.

Близько 14% у 2017р. та 16% у 2018р. не довіряло волонтерам. Також на 4% зменшився відсоток довіри у 2018 році. Виріс рівень довіри з початком повномасштабного вторгнення, коли відсоток довіри до волонтерської діяльності став сягати 88% на початку та 84% у кінці 2023 року.

Можемо зробити висновок, що за 2015-2023рр. рівень довіри до волонтерських організацій в Україні виріс в 1,5 рази.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРОЯВУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1 Закордонний досвід волонтерської діяльності

Сьогодні актуальним є використання та адаптація досвіду інших країн в подоланні проблем волонтерської діяльності. Проте необхідно розуміти, що українське волонтерство являється унікальним по своїй суті та має свої, лише йому притаманні специфічні відмінності. Тому не всі такі рекомендації можуть бути актуальними для України.

Серед основних проблем, які стоять перед українськими волонтерами дослідники відмічають недостатню координацію та співпрацю між органами влади та волонтерськими організаціями. «Це може призвести до дублювання зусиль та непродуктивності волонтерської діяльності. Також відсутня єдина система фінансової підтримки волонтерських проєктів, що ускладнює їхню діяльність та зменшує масштаб їхнього впливу» [64].

Серед основних проблем, пов'язаних з правовим регулюванням волонтерства під час війни, виділимо в першу чергу відсутність повного охоплення волонтерської діяльності в законодавстві, зокрема це стосується питання фінансового регулювання та оподаткування. Волонтерський рух в Україні часто характеризується роздробленістю та відсутністю системної координації між різними волонтерськими організаціями та державними установами. В більшості європейських країн політика держави дозволяє максимально захистити становище волонтерів. Гостро стоїть питання страхування волонтерів. Оскільки страхування волонтерів в нашій країні є добровільним, Закон України «Про страхування» визначає, що страхування волонтерів є добровільним (ст. 6) [65] і навіть якщо організації будуть хотіти страхувати волонтерів, то робити це їм невігодно, оскільки ця діяльність буде розглядатися як дохід та оподатковуватися. В даному

контексті цікавий досвід Чехії та Литви. Так «Закон про волонтерську службу» працює в Чехії, відповідно до нього встановлюється гарантії для волонтерів, а неприбуткові організації можуть отримувати державні субсидії для покриття витрат на страхування волонтерів, якщо волонтери беруть участь в волонтерської діяльності та якщо волонтер залучений до акредитованої МВС Чехії організації/проєкту. В той час дохід, отриманий особою у вигляді допомоги або послуг від страхування не підлягає в Чехії оподаткуванню.

В Литві закон “Про волонтерську діяльність” також регулює порядок страхування волонтерів. Організації, які наймають волонтерів, можуть страхувати волонтерів або відшкодовувати волонтерам страхові внески. При цьому відшкодовані витрати волонтера не є доходом волонтера. Отже, витрати організацій та установ на залучення волонтерів до участі у волонтерському страхуванні не підлягають оподаткуванню.

В країнах з розвинутим рівнем волонтерських традицій намагаються не перешкоджати саморегулюючим волонтерським практикам, звісно, якщо це не стосується податкового законодавства. Наприклад, не можна застосовувати не зафіксовані письмово практики і практику саморегулювання організацією щодо умов оподаткування .

5. «Волонтерство здійснюється поза домашнім господарством волонтера і не обмежується певним бенефіціаром . Волонтерська діяльність здійснюється на користь інших осіб, а не осіб, які проживають спільно з волонтером, а також щодо ширшого кола бенефіціарів, включаючи довкілля, тварин тощо» [66.].

Мазій І. В. вважає, що державі варто запозичити зарубіжний досвід у створенні волонтерських програм та створення їх в Україні. «Для прикладу волонтерський рух в Німеччині «Добровольчий соціальний рік» (Freiwilliges Soziales Jahr) та «Добровольчий екологічний рік» (Freiwilliges Okologisches Jahr) – програми, які дозволяють німецькій молоді здійснювати практичну

діяльність в соціальній або в екологічній сферах, а з 2002 року волонтерська діяльність почала зараховуватись як альтернатива служби в армії» [67].

Виділяють такі ключові характеристики волонтерської діяльності в країнах ЄС:

«Визначення Міжнародної організації праці включає волонтерську діяльність, що здійснюється в рамках усіх типів громадських інститутів, таких як некомерційні організації, уряди, приватний бізнес тощо. Однак багато країн дозволяють лише некомерційним організаціям та державним установам служити як волонтерські організації» [68].

Є пряма кореляція між рівнем волонтерства в країні та рівнем розвинутого громадянського суспільства. Уряди провідних країн захищають своїх волонтерів законодавчо. Волонтерські закони прийняті в Хорватії, Чехії, Угорщині, Італії, Латвії, Литві, Люксембурзі, Македонії, Польщі, Португалії, Румунії, Іспанії [69. с. 13].

У Німеччині кожен третій німець (22 млн осіб) є волонтером і працює в волонтерських організаціях. Майже 4 мільйони людей є волонтерами в Південній Кореї. В Японії 26% громадян мають досвід волонтерства. Але лідерами за кількістю волонтерів у світі є США (60% – жінки і 55% – чоловіки), Норвегія (57%), Люксембург (55%) і Камерун (53%). Маленька Ірландія має 33% волонтерів; майже 19% населення Франції бере участь у волонтерській діяльності [70.С 156—161.].

В США в волонтерській діяльності бере участь до 60 % населення. «Більшість волонтерів на питання, чому вони займаються волонтерством, відповіли, що це вносить різноманітність до їхнього життя, приносить задоволення. Добровільність праці в Америці зовсім не передбачає хаотичного характеру роботи. Стосунки між волонтером і приймаючою організацією регулюються договорами, що суворо визначають умови, характер і обсяг роботи. В США праця волонтером враховується при визначенні трудового стажу» [71. С. 73-76.].

Цікавим є той факт, що у США волонтери мають значні переваги при працевлаштуванні та вступі до вищих навчальних закладів. Багато американських організацій вимагають певної кількості волонтерських годин (волонтерських кредитів) для працевлаштування, вступу або успішного закінчення престижного вищого навчального закладу. Волонтерський досвід, зазначений у резюме, завжди буде відрізняти кандидата від інших.

У Німеччині діє національна програма підтримки волонтерів, за якою активісти отримують певні пільги та сплачують менші податки. У цій країні державним службовцям дозволено кілька годин відпочинку щотижня, щоб присвятити свій час роботі з молоддю. Люди, які на громадських засадах доглядають за людьми похилого віку або працюють консультантами чи вчителями, можуть отримати значні податкові пільги. Також держава бере на себе витрати з страхування волонтерів.

Інтерес представляє досвід Італії, а саме «законодавчі норми Цивільного кодексу Італії, де закріплено обов'язок страхування волонтерів від нещасних випадків і захворювань, пов'язаних з виконанням добровільної праці (ст. 18 ЦКІ). Більше того, Наказом Міністра економічного розвитку визначений спрощений порядок страхування волонтерів» [1]. Італійське законодавство також заохочує населення до волонтерства, в основному через спеціальні програми та ініціативи, які проводимуться в школах та університетах де створювати навчальні курси для студентів, які бажають займатися волонтерською діяльністю. А в Законі «Про створення національних служб» Італії існує норма, яка дає перевагу волонтерам при проходженні відбору на державну службу.

А. Кашинський, проаналізувавши італійське законодавство стосовно ведення волонтерської діяльності відмічає, що воно «досконаліше, особливо в аспекті заохочення молоді до волонтерства через преференції при прийнятті на державну службу, створення системи навчання волонтерській діяльності у вищих навчальних закладах, створення реєстру волонтерів, обов'язкового страхування волонтерів, відшкодування витрат, пов'язаних з

волонтерською діяльністю, створення місцевої мережі волонтерських організацій та асоціацій, що, безумовно, підсилює волонтерський рух та підвищує їх авторитет у суспільстві» [29].

«Головним завданням регулювання волонтерської діяльності в країнах ЄС є не «перерегулювати» цю сферу, особливо у секторі безпеки й оборони. Створення складних систем волонтерської діяльності або запровадження занадто великої кількості вимог до організацій, що приймають, і волонтерів може демотивувати їх від встановлення волонтерських відносин. Законодавці також почали звертати увагу на це питання, надаючи окремі умови для міжнародних волонтерів, такі як можливість компенсації вищих витрат у зв'язку з витратами на поїздки та проживання або гарантії вільніших умов в'їзду та перебування в країні, наприклад, скасування віз для волонтерів» [68].

Волонтерська діяльність зазвичай пожвавлюється під час певних потрясінь. Так, у ізраїльтян «волонтерство - взагалі нормальна форма спілкування». Терористична атака ХАМАС в жовтні 2023 р. попри політичні розбіжності об'єднала суспільство та владу. Так, волонтерські та громадські організації в Ізраїлі швидко переорієнтувались і почали допомагати тим, хто постраждав від нападу. Багато ресторанів і магазинів стали працювати як волонтерські центри та безплатно готували їжу для всіх постраждалих. Полиці магазинів ступіли, однак населення продовольчі та споживчі товари купувало не для себе, а для військових. Також волонтери створили додаток для пошуку людей, які зникли безвісти [72].

У країнах із менш розвиненою культурою волонтерства не так багато традицій, які б регулювали волонтерську активність, тому в таких випадках саме закони можуть стати необхідними інструментами регулювання [73].

Загальні риси волонтерства у світі наступні:

1. Волонтерство – це діяльність, яка сприяє виробництву товарів або послуг і не призначена виключно для блага волонтера. Крім того, діяльність має проводитися в певний проміжок часу не менше однієї години.

2. Волонтерство безкоштовне. За визначенням, волонтерство – це діяльність без оплати чи винагороди. Проте волонтери можуть отримувати стипендію або компенсацію необхідних витрат (наприклад, проїзд, проживання), не порушуючи визначення волонтерства. Однак ця форма грошової чи натуральної підтримки може не бути значною винагородою залежно від стандартів оплати того регіону, де відбувається волонтерська діяльність.

3. Волонтерство – це прояв доброти. Волонтерство не повинно бути обов'язковим, але має включати елемент вибору. До волонтерської діяльності не віноситься неоплачувана робота, яка виконується за рішенням суду в рамках відбування покарання у вигляді позбавлення волі або проходження військової служби.

4. Волонтерська діяльність має як індивідуальну, так і організаційну форми. Тобто має містити волонтерську діяльність, що здійснюється як через організацію чи на користь організації, так і безпосередньо на користь конкретного домашнього господарства. Але деякі країни відокремлюють ці дві форми й регулюють волонтерство лише організаційно.

3.2 Пропозиції щодо покращення волонтерської діяльності в Україні

«Найдієвішим інструментом розвитку волонтерства в Україні є суспільно-моральна свідомість громадян, яка полягає у самоорганізації, нетерпимості до чужого горя та високому рівні патріотизму» [74].

В першу чергу, необхідно на законодавчому рівні запровадити соціальні гарантії для волонтерів, спросити їх рнеестрацію в Реєстрі, скасувати оподаткування прямих витрат неприбуткових організацій на діяльність волонтерів.

Багато нормативно-правових актів у сфері надання волонтерської допомоги ЗСУ є недосконалими, відсутні чіткі визначення прав та обов'язків волонтерів, не розроблений механізм їх захисту від недобросовісних дій третіх осіб, ускладнений порядок отримання соціальних гарантій та державної підтримки. «Неврегульованість у податковому законодавстві призводить до необґрунтованого оподаткування власних коштів волонтерів» [75].

Автори монографії «Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження» серед напрямів удосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення волонтерської діяльності в Україні виокремили: удосконалення нормативно-правової бази; поліпшення порядку функціонування реєстрів волонтерів; розробка державної цільової програми «Сприяння розвитку волонтерської діяльності в Україні»; розвиток соціального партнерства між волонтерськими організаціями та державою; удосконалення публічних консультацій з громадськістю; активізація роботи щодо популяризації волонтерської діяльності; розширення знань та досвіду волонтерів через більш активну реалізацію міжнародних волонтерських програм. [76]

Слушною є думка щодо популяризації волонтерства в Україні, підвищенні рівня співпраці волонтерів з органами влади, створення більшої кількості роз'яснень для волонтерів із залученням державних органів [77].

З метою посилення локального волонтерства та допомоги місцевим ініціативам у реалізації волонтерської діяльності 23 січня 2024 року Уряд ухвалив Порядок організації діяльності та забезпечення функціонування центрів життєстійкості [78].

Держава має не лише називати українців (слова голови Національного банку України Андрія Пишного) нацією волонтерів, чи випускати пам'ятні монети "Країна супергероїв. Дякуємо волонтерам!", (введена в обіг 04 грудня 2023 року) [79], а й створити реальні механізми захисту прав волонтерів.

Важливо, що зараз за використання донатів з ціллю прибутку недобросовісних волонтерів може чекати кримінальна відповідальність за статтею 201-2 ККУ. Зараз під час воєнного стану, незалежно від розміру шкоди, за це можна отримати від 5 до 7 років ув'язнення з конфіскацією майна. Крім того, шахраям можуть заборонити обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

В Україні також існує реєстр волонтерів, який веде Державна податкова адміністрація. Для нас він являється джерелом в оцінюванні кількості волонтерських реєстрацій. Проте держава не передбачає обов'язкової реєстрації в цьому реєстрі. Можливо, це питання варто розглянути більш детально на законодавчому рівні, щоб підвищити прозорість волонтерської діяльності та уникнути проблем у процесі збору коштів і їх легітимності.

Українські волонтерські організації за два роки накопили величезний досвід, яким вони можуть ділитися, популяризуєчи цей рух. Так, мережа освітньо-культурних просторів «Гончаренко центр» на поч. 2024 р. запустила безкоштовну двомісячну офлайн-школу волонтерів у шістьох містах України. [80].

Начасі стало виникнення в Україні волонтерських платформ, що б об'єднувати між собою волонтерські об'єднання, і було місцем співпраці волонтерів, організааторів та добровольців. Так, с початку повномасштабного вторгнення запрацювала платформа Паляниця.Інфо, що предствляє собою відкриту базу даних організацій, які надають гуманітарну та волонтерську допомогу людям по всій Україні. Платформу створили Українська Волонтерська Служба та ІТ-компанія SoftServe, щоб допомогти людям під час війни. Паляниця.Інфо налічує понад 950 організацій та програм, які регулярно оновлюються. Портал створено для спрощення процесу звернення за допомогою та підвищення ефективності. Тому ці організації було поділено на 15 категорій, що стосуються воєнного періоду, і розподілено за місцем розташування в межах України. Кожна організація,

додана на платформу, перевірена Українською Волонтерською Службою [81].

Сьогодні основним напрямком волонтерства є військова допомога. Проте волонтери не лише врятували життя та здоров'я бійців та інших постраждалих від бойових дій на сході, а й допомогли вирішити соціальні проблеми, відновити мирне життя, облаштуватися на нових місцях. Однак діяльність волонтерів досі не є чітко врегульованою, а Закон України «Про волонтерську службу» викликає більше питань, ніж відповідей. Проте, якщо закон визначає обсяг державної допомоги волонтерам, то механізмів забезпечення виконання цих положень небагато. Відкритим залишається питання захисту прав волонтерів. «Важливо, щоб сфера волонтерства не була надмірно зарегульована державою, щоб як можна спростити доступ волонтерів у наданні волонтерської допомоги Збройним Силам України. Це може мати згубний вплив на спонтанність волонтерської діяльності та цінності, які надихають людей долучатися до неї» [82].

15 серпня 2022 року було прийнято закон Про внесення змін до Закону України "Про волонтерську діяльність" щодо підтримки волонтерської діяльності, яким визначено додаткові напрями волонтерської діяльності, державну підтримку волонтерської діяльності шляхом: «надання правової, організаційної, методичної, інформаційної допомоги волонтерам, організаціям та установам, що залучають волонтерів до провадження волонтерської діяльності на території України; розроблення та імплементації загальнодержавних цільових програм з підтримки розвитку волонтерства» [82]. Однак не прийнято 2 очікувані правки стосовно розміру та порядку «виплати одноразової грошової допомоги у випадку загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травм або каліцтва) на волонтерів, якими здійснюється діяльність щодо протидії збройній агресії російської федерації на всій території України» та вимоги « в обов'язковому порядку укладати договір про здійснення волонтерської діяльності у письмовій формі у разі відшкодування витрат, що пов'язані з

наданням волонтерської допомоги» [84]. Тому на часі повне прийняття даного закону, . що разом зі змінами до Податкового кодексу України створить умови для розвитку волонтерського руху в Україні, а разом зі–уникнути надмірного податкового навантаження на волонтерів та організації, які з ними співпрацюють [85].

Тому ми вважаємо, що механізм співпраці між державою та громадськими організаціями має бути чітко визначений на нормативному рівні відповідно до їх рівня та статусу.

Актуальним є створення Державної програми з розвитку волонтерської діяльності, яка має максимально вирішувати питання взаємодії волонтерів з державою.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

В Україні можуть бути реалізовані заходи з вирішення правових питань, які виникають у волонтерів та організацій Крім того, фінансові активи волонтерських організацій повинні бути захищені на законодавчому рівні, щоб не допустити появи фальшивих волонтерів або людей, які хочуть збагатитися за рахунок «народних коштів». Очевидно, що для вивчення якості соціального капіталу, зосередженого у волонтерських структурах, необхідно провести певні соціологічні дослідження, щоб забезпечити розширення цього руху в Україні та підвищити ефективність волонтерської допомоги.

У багатьох країнах волонтерство інтегровано в усі сфери суспільного життя. Уряди різних країн забезпечують всебічну підтримку волонтерських служб на законодавчому рівні, продовжує розширюватися система державних центрів, що займаються волонтерською діяльністю, продовжує збільшуватися кількість волонтерських організацій і волонтерських проектів.

Серед основних проблем правового регулювання волонтерства воєнного часу насамперед виділяємо відсутність комплексного висвітлення

волонтерства в законодавстві, особливо фінансового регулювання та питань оподаткування. Волонтерський рух в Україні часто фрагментований, з відсутністю системної координації між різними волонтерськими організаціями та державними органами.

Окрім цього, у діяльності волонтерства в Україні є багато аспектів, які потребують подальшого вдосконалення. По-перше, гостро стоїть питання подальшого посилення державної підтримки волонтерської діяльності. В основному це стосується вдосконалення системи регулювання і законодавчої база. Зокрема, досі ігнорується гостре питання волонтерського страхування. Це питання дуже актуальне з точки зору безпеки сучасних волонтерів. В січні місяці 2024 року запланована перша зустріч між представниками громадянського суспільства, волонтерських та міжнародних організацій з профільними комітетами Верховної Ради України з проблеми страхування волонтерів. Дуже важливо збирати інформацію про типи і обсяги волонтерства, аналізувати таку інформацію та розробляти відповідні інструменти стимулювання волонтерства в Україні.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження було проаналізовано особливості впливу волонтерської діяльності на стан соціальної відповідальності населення України та розроблено рекомендації щодо їх поживлення. Результати дослідження дають підстави сформулювати наступні висновки і практичні рекомендації: 1. Розглянуто сутність поняття волонтерська діяльність та основні тенденції його розвитку в воєнний час. Специфіка даного феномена проявляється в тому, що він не являється примусовим або результатом якогось зовнішнього впливу чи ініціативи. Тобто волонтерська діяльність повністю базується на особистій мотивації, вільному виборі та власних бажаннях. А ось ефект від такої діяльності, її переваги приносять користь не лише волонтерам та їхньому оточенню, а й суспільству в цілому. Тобто йде мова про осуспільнення індивідуалістичного волевиявлення. Волонтерство не оплачується як робота. Якщо ж кошти і спрямовуються на волонтерську роботу, то вони будуть використані лише для відшкодування витрат, понесених у результаті роботи. Волонтерська діяльність відбувається шляхом надання допомоги «іншому». В цьому вона формує громадську солідарність та суспільне благополуччя. Під волонтерською діяльністю можна розуміти усвідомлену та дієву безкорисну та добровільну реакцію на виклики та події, які відбуваються в суспільстві. В ній закладено ту можливість вирішувати соціально значущі проблеми спільними силами, об'єднуючись та змінюючи ситуацію в країні. Оскільки волонтерство являється невід'ємною частиною зусиль у вирішенні проблем соціальної сфери у воєнний час, актуальності у часи відбудову воно не втратить.

2. Було з'ясовано, що серед основних способів впливу волонтерства на потенціал згуртованості населення можна віднести: 1. Спільну мету та цінності. 2. Розвиток співпраці та командної роботи. 3. Соціальну взаємодопомогу. 4. Спільний досвід та взаємне навчання.

3. Ми вважаємо, що як і соціальний капітал, волонтерство робить можливим соціальну співпрацю та координує суспільні дії. Волонтерство заохочує згуртованість громади, створюючи атмосферу взаємодопомоги та співпраці. Незалежно від того, чи це допомога в центрі ветеранського розвитку, казкотерапія та наставництво з дітьми чи догляд за парками, волонтерські дії створюють позитивний хвилиний ефект, сприяючи зміцненню та життєдіяльності громади.

4. У період збройної агресії РФ волонтерська діяльність набула нової якості. По-перше, це стає виявом високого морального духу громадян, а по-друге, охоплює велику кількість людей незалежно від матеріального достатку, віку та релігійних переконань. Значна кількість свідомих громадян займалася волонтерською діяльністю. З початком російсько-української війни Добровольча армія відігравала ключову роль у стримуванні агресії: і як вояки-добровольці, і як постачальники всього необхідного для напіврозваленої та менш забезпеченої армії. Волонтерство стає національною тенденцією, тому держава має прагнути створити сприятливе законодавче середовище для волонтерства та вживати необхідних інформаційно-просвітницьких та роз'яснювальних заходів щодо захисту інтересів осіб та організацій, які займаються волонтерською діяльністю.

5. Якщо у 2010 році Україна посідала лише 150-те місце у світі у рейтингу благодійності World Giving Index (тільки 14% населення долучилося до волонтерської роботи), то за результатами рейтингу 2022 року (опитування ґрунтувалося на даних, отриманих у 2021 році), 75% населення України допомагає іншим, зокрема, 24% долучаються до волонтерства. Відмітимо, що за останні 14 років відсоток тих, хто став займатися волонтерством в країні виріс в 1,9 рази. Чисельність людей, що займаються благодійністю зросла за 2010-2024 рр. майже в 4.3 рази і охоплює більше половини населення країни.

6. Сьогодні перед країною стоїть потреба проведення компетентної державної політики, що буде спрямована на досягнення перемоги та повернення громадян після завершення війни.

Волонтерство являється тією діяльністю, завдяки якій зараз тримається Україна. Саме допомога волонтерів та волонтерських організацій стає тим каталізатором покращення настроїв населення, акумуляції ресурсів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горінов П. В. Адміністративно-правовий статус волонтера у період дії воєнного стану в Україні. *Київський часопис права*. 2022. № 3. С. 54–61
2. Боринець Х. Практика волонтерської діяльності в умовах воєнного стану. *Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці*. Випуск 24. 2024. URL : <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/6ba71cf6-20b2-441b-8979-c8bf92a7d172/content#page=12>
3. Волонтерство. Матеріал з Вікіпедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>
4. Томіна В. Ю. Пашаєв А. З. Порівняльно-правовий аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства в питаннях волонтерської діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. С. 13–16. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/2/5.Pdf>
5. Інформаційна довідка щодо волонтерства та благодійництва. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/12101.html?PrintVersion>
6. Микитюк Олександр. Досвід країн Європи щодо волонтерської діяльності як допоміжного механізму підтримки сектору оборони. *Актуальні проблеми забезпечення державної безпеки: матеріали*, 2023, 195.
7. Проценко О. О. Волонтерські практики в умовах вимушеної міграції в сучасній Україні: чинники та наслідки актуалізації. дис. ... канд. соціологічних. наук : 22.00.04. Харків, 2021. 223 с.
8. Голуб В. Л. Ключові поняття та категорії державного управління у сфері волонтерської діяльності. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*, 2014. 1: 25-31.
9. Борко Т. Соціальна відповідальність: становлення та історична генеза розвитку. *Вісник науки та освіти*, 2023, 10 (16).

- 10.Березянюк Т. В., Малихіна С. В., Галиця І. О. Корпоративна соціальна відповідальність як фактор ефективної діяльності сучасних підприємств харчової галузі. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2021. Вип. 30. С. 172–181.
- 11.Біла І.В. Корпоративна соціальна відповідальність транснаціональних корпорацій. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12837>
- 12.Боднар О. А., Салюк С. В. Формування корпоративної соціальної відповідальності банківського сектору в період пандемії. *Modern Economics*. 2021. № 29. С. 17-23.
- 13.Іванієнко В. В., Шипова Д. А. Корпоративна соціальна відповідальність міжнародного підприємництва. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Дніпро: ДВНЗ «Придніпр. держ. акад. будівн. та архіт.», 2022. Вип. 1 (34). С. 102-115.
- 14.Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент забезпечення соціально-економічної безпеки та соціальної інклюзії. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. № 21(2(51)). С. 75–96.
- 15.Малахова Ю. А., Мироненко Д. А. Корпоративна соціальна відповідальність як конкурентна перевага підприємства на міжнародному ринку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Серія «Економічні науки». 2021. №1 (102). С. 69-73.
- 16.Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 року № 783. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>
- 17.Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності: Закон України від 05 березня 2015 р. № 246-19 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-19#Tex>

18. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
19. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
20. Філіпська Н. О. Роль недержавних громадських об'єднань у захисті прав осіб з обмеженими можливостями в Україні під час війни. *Право і Безпека*. 2022. № 4. С. 69–80.
21. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5073-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>
22. Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності: Закон України від 05 березня 2015 р. № 246-19 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-19#Text>
23. Костенко В. О. Горбаченко Ю. М. Нормативно-правове регулювання волонтерської діяльності у сфері цивільного захисту в умовах мирного часу та особливого періоду URL: <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/30-2022/23.pdf>
24. Загальна декларація волонтерів, прийнята на XI конгресі Міжнародної асоціації волонтерів. Права людини: навч. посіб. — К.: Просвіта, 2002.
25. The Universal Declaration on Volunteering, 2001
26. Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року No 1895. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1895-2003-%D0%BF>
27. Закон України "Про захист прав та свобод громадян під час проведення антитерористичної операції". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-18#Text>.

28. Наказ Міністерства оборони України "Про взаємодію Міністерства оборони України з громадськими організаціями та волонтерами у сфері оборонної діяльності". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0454322-22#Text>.
29. Кашицький А.В. Волонтерство у соціальній сфері: аналіз вітчизняного законодавства. *Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р. С. 459-461.
30. Що не так з державною допомогою волонтерам під час війни. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/volontery-dopomoga-strahuvannya/>.
31. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 12.02.2023).
32. Про організацію надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
33. Говоруха, Н. Волонтерство як платформа соціальних перетворень. *Педагогічний процес: теорія і практика. (Серія: Педагогіка)*, 2019, 3-4: 66-67.
34. Голуб В. Л. Ключові поняття та категорії державного управління у сфері волонтерської діяльності. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*, 2014. 1: 25-31
35. Fadel, Bianca *Volunteering: Connecting the Global Agenda on Sustainability to the Community Level*. In: *Partnerships for the Goals, Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals*. Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals (ENUNSDG). 2020. Springer, Cham, pp. 1-11. ISBN 9783319710679
<https://nrl.northumbria.ac.uk/id/eprint/43880/>

36. Стрельнікова О. О. Інституціоналізація добродійної діяльності в умовах сучасного українського суспільства: дисертація кандидата соціологічних наук: спец. 22.00.04. Харків, 2012. 200 с
37. Проценко О. О. Волонтерські практики в умовах вимушеної міграції в сучасній Україні: чинники та наслідки актуалізації. дис. ... канд. соціологічних наук : 22.00.04. Харків, 2021. 223 с.
38. Бортун К. Соціальні вектори волонтерської діяльності в Україні. *Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. / за заг. ред. П. В. Горінова, Р. Г. Драпушка; Навчально-науковий інститут права УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 27 квітня 2023 р.). Київ, 2023. С.22-25
39. The world's leading study on global generosity. URL: <https://www.cafonline.org/about-us/research/caf-world-giving-index>
40. Аналіз результатів опитування щодо правових питань, пов'язаних з діяльністю волонтерів в Україні (березень 2023 року) URL: <https://cedem.org.ua/analytics/analiz-opytuvannya-volontery>
41. WORLD GIVING INDEX 2024 https://www.cafonline.org/docs/default-source/inside-giving/wgi/wgi_2024_report.pdf
42. Europe: Quality of Life Index by Country 2019. URL: https://www.numbeo.com/qualityoflife/rankings_by_country.jsp?title=2019®ion=150
43. Europe: Quality of Life Index by Country 2024. URL: https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp
44. Eastern Europe: Crime Index by City 2024. URL: https://www.numbeo.com/crime/region_rankings.jsp?title=2024®ion=151
45. Quality of Life in Dnipro, Ukraine. URL: <https://www.numbeo.com/quality-of-life/in/Dnipropetrovsk>

46. Оцінка впливу людей на війну URL:
<https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-ukr-2.pdf>
47. «МРІЄМО ТА ДІЄМО Молодіжне волонтерство в Україні» URL:
https://www.msp.gov.ua/files/gend_pol/dosl/%d0%9c%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b4%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b5%20%d0%b2%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%be%20%d0%b2%20%d0%a3%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97%d0%bd%d1%96.pdf
48. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL:
www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 27.11.2024).
49. Історії волонтерів. Інтернет-джерело. URL:
<https://ain.ua/2022/08/09/istoriyi-volonteriv-yakzakryvaty-zbory-de-braty-perelik-neobhidnogo-yakorganizuvaty-robotu/>
50. Три причини зареєструватись у Реєстрі волонтерів <https://opendatabot.ua/analytics/volunteers-registry>
51. Майже вдвічі зросла кількість волонтерів в Україні з початку 2023 року – «Опендатабот». URL: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/340527-mayzhe-vdvichi-zrosla-kilkist-volonteriv-v-ukrayini-z-rochatku-2023-roku-opendatabot>
52. Реєстр волонтерів виріс у 2,5 рази за рік. URL:
<https://opendatabot.ua/analytics/real-volunteers-2023-12>
53. В Україні за пів року кількість офіційних волонтерів зросла вдвічі: найбільше збирають на "банки". URL
<https://www.epravda.com.ua/news/2023/06/26/701557/>
54. Аналіз результатів опитування щодо правових питань, пов'язаних з діяльністю волонтерів в Україні (березень 2023 року) URL:
<https://cedem.org.ua/analytics/analiz-opytuvannya-volontery>
55. Громадянське суспільство України в умовах війни-2022" - звіт за результатами дослідження. URL: <https://ednannia.ua/189->

- [doslidzhennia/12456-gromadyanske-suspilstvo-ukrajini-v-umovakh-vijni-2022-zvit-za-rezultatami-doslidzhennya-3](https://dof.gov.ua/doslidzhennia/12456-gromadyanske-suspilstvo-ukrajini-v-umovakh-vijni-2022-zvit-za-rezultatami-doslidzhennya-3)
56. Опір агресору, волонтерство, обстріли інфраструктури
<https://dif.org.ua/article/opir-agresoru-volonterstvo-obstrili-infrastrukturi-yak-povnomasshtabna-viyna-vplinula-na-zhittya-ukraintsiv>
57. Підсумки 2023 року: громадська думка українців. URL:
<https://dif.org.ua/article/pidsumki-2023-roku-gromadska-dumka-ukraintsiv>
підсумки 2023 року: громадська думка українців
58. Майже 1 млрд доларів зібрали найбільші фонди країни. URL:
<https://opendatabot.ua/analytics/donats-2022>
59. Українці про волонтерство та довіру до благодійних фондів
<https://www.kantar.com/ua/inspiration/public-sector/volunteering-in-ukraine>
60. Довіра соціальним інституціям та партія, грудень 2020 р. URL:
<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1005&page=1&t=1>
61. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів (лютий–березень 2023р.). URL:
<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-liutyi-berezen-2023r>
62. Оцінка громадянами ситуації в країні. Довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів (грудень 2023р.) URL:
<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-gruden-2023r>
63. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів, віра в перемогу (червень 2024р.)
URL:[https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-](https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv)

- [politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-vira-v-peremogu-cherven-2024r](#)
- 64.Сірко. В. Волонтерство під час війни в Україні: права та гарантії. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 2. С. 124-129. URI: <https://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/5834>
- 65.Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2024).
- 66.Волонтерські організації в Україні: адміністративно-правовий статус та організація діяльності : [монографія] / [С. В. Петков та ін.]. Київ : АртЕк, 2018. 161 с
- 67.Мазій І. В. Історичні аспекти становлення волонтерської діяльності у соціальній та безпековій сфері в світі та Україні. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1174>
- 68.Микитюк Олександр. Досвід країн Європи щодо волонтерської діяльності як допоміжного механізму підтримки сектору оборони. *Актуальні проблеми забезпечення державної безпеки: матеріали*, 2023, с.195-197.
- 69.Горелов Д. М., Корнієвський О. А. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2015.
- 70.Тохтарьова І. М. Волонтерський рух в Україні: шляхи до розвитку громадянського суспільства як сфера соціальних відносин. *Теорія і практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2016. № 2.
- 71.Г. О. Крапівіна Світовий волонтерський рух: стан і статус. *Вісник економічної науки України*. 2012. № 1 (21).
- 72.Як громадські ініціативи Ізраїлю об'єдналися заради порятунку та допомоги.URL: <https://cs.detector.media/community/texts/185697/2023-10-19-yak-gromadski-initsiatyvy-izrailyu-obiednalysya-zarady-poryatunku-ta-dopomogy/>

- 73.Зінич Є. Волонтерські щоденники. Київ : Авіаз, 2020. 297 с.
- 74.Яремчук, С. С., Семенюк-Прибатько, А. В., Адамовський, В. І. (2023). Правові інструменти розвитку волонтерства в Україні: на виклики воєнного часу. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6898>
- 75.Вареник Д.С., Прогалини правового регулювання волонтерської діяльності в Україні в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне Правознавство*. 2024. С 303-307. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/06/53.pdf>
- 76.Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження : монографія. Київ : Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.
- 77.Повтарь М., Сташук М. Аналіз результатів опитування щодо правових питань, пов'язаних з діяльністю волонтерів в Україні (березень 2023 року). 19 квітня 2023. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/analiz-opytuvannya-volontery/>
- 78.Офіційний сайт Міністерства Соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23466.html>
- 79.Українським волонтерам присвячена нова пам'ятна монета Національного банку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayinskim-volonteram-prisvyachena-nova-pamyatna-moneta-natsionalnogo-banku>
80. У шістьох містах України запускають безкоштовну школу волонтерів. URL: <https://cs.detector.media/community/texts/185781/2023-12-12-u-shistokh-mistakh-ukrainy-zapuskayut-bezkoshtovnu-shkolu-volonteriv>
- 81.Волонтерська платформа. URL: <https://platforma.volunteer.country/>
- 82.Корж-Ікаєва, Т. Г. Legal policy in the sphere of providing volunteer assistance of the zsu: trends and perspectives. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. 2024. (41), 513-522. Retrieved from: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1420>

83. Про внесення змін до Закону України "Про волонтерську діяльність" щодо підтримки волонтерської діяльності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text>
84. Парламент підтримує створення додаткових гарантій та можливостей для волонтерів в умовах війни. 2022 р. URL: <http://www.golos.com.ua/article/360814.3>
85. Липитчук, О. Тенденції розвитку волонтерського руху в Україні. *Scientific Collection «InterConf»*. 2022. (118), 180–188. Retrieved from: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1030>
86. Панькова, О. В., Касперович, О. Ю. Українське волонтерство в умовах збройної російської агресії: зміцнення потужностей через залучення ресурсів цифровізації, платформізації, ІКТ та мережевих технологій. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2(68).

ДОДАТКИ

Додаток А

Визначення дослідниками категорії «волонтерська діяльність»

№ п/п	Визначення	Джерело та автор
1	2	3
1	Волонтерство – діяльність на основі доброї волі, за якої доброволець частину свого вільного (особистого) часу, сил, енергії, знань, досвіду добровільно (без примусу та вказівок «згори») витрачає на здійснення діяльності, яка приносить користь людям і суспільству загалом	Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / А. Капська, І. Пінчук, С. Толстоухова (ред.). Київ, 2000. 260 с.
2	Волонтерська діяльність, або волонтерство, визначається як «добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги», а волонтерська допомога, відповідно, – як «роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами»	Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011. № 3236-VI Дата оновлення: 01.01.2024 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text
3	система добровільності, усвідомлення, організованості, використання знань, умінь та навичок, щодо волонтерської діяльності, особами, які у свій вільний час надають певні соціальні послуги. Це діяльність що не передбачає винагороди.	Голуб В.Л. Державне визнання волонтерської діяльності як чинник розвитку взаємовідносин держави та суспільства, 2019, „Теорія та практика державного управління”, Вип. 4
4	це індивідуальна або колективна діяльність, спосіб підтримки, піклування, надання допомоги особам, взаємодії між людьми для вирішення проблем, які виникають. Це дає змогу для навчання та розвитку впродовж життя кожної людини.	Бондаренко З.П., Журавель Т.В., Лях Т.Л. (2012), Менеджмент волонтерських груп від А до Я, Київ: Версо-04
5	доброчинна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот та суспільства в цілому»	Зверева, І. В., Лактіонова, Г. В. (2010). Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проєктів. Київ : Науковий світ.
6	добровільна неприбуткова діяльність фізичних осіб – волонтерів, яка спрямована на надання допомоги особам, що перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, і сприяє самореалізації волонтера. Дозволяє реалізувати потребу в спілкуванні, знайти нові зв'язки, відчутти свою корисність	Т. Крижановська Зверева, І. В., Лактіонова, Г. В. (2010). Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проєктів. Київ : Науковий світ. (Zvereva, I. V., Laktionova, G. V. (2010). Training of volunteers and their role in the implementation of social projects. Kyiv: Науковий світ).

1	2	3
7	це ефективний спосіб об'єднання зусиль і ресурсів суспільства і держави у вирішенні соціальних завдань, мобілізації громадської ініціативи, соціальної консолідації суспільства, метод впливу на підвищення ефективності соціальної політики і в цілому – досягнення благополуччя суспільства	Грищенко, Н. І. (2018). Волонтерський рух в сучасній Україні як стратегія розвитку молодіжного лідерства. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право, 2 (38), 73–78 (Hryshchenko, N. I. (2018).
8	волонтерство – це один із важливих елементів об'єднання громади та слугує важелем згуртування громади навколо шляхів вирішення проблемних питань, де волонтерство слугує основним інструмент реалізації волонтерських ініціатив у громадах. Волонтерство, зі слів науковців, вчить мешканців громади брати відповідальність за процеси всередині громади, визначення нагальних проблем та брати відповідальність на себе за їх вирішення, активно долучатися до розвитку громади	Лях Т., Спіріна Т. Rozwój inicjatyw wolontariackich jako narzędzia aktywizacji zasobów ludzkich społeczności lokalnych. Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych: монографія. Chełm, 2021. P. 22 – 30. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35471/1/T_Liakh_T_Spirina_Monograph_202_IL.pdf
	що волонтерська діяльність – це складова частина соціальної роботи, яку «засновано на практиці професії, що сприяє соціальним змінам і розвитку, соціальній згуртованості, активізації та звільненню людей»	Купенко О.В. Соціальна робота: від теорії до практики. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2019. 185 с.

Джерело: Структуровано автором

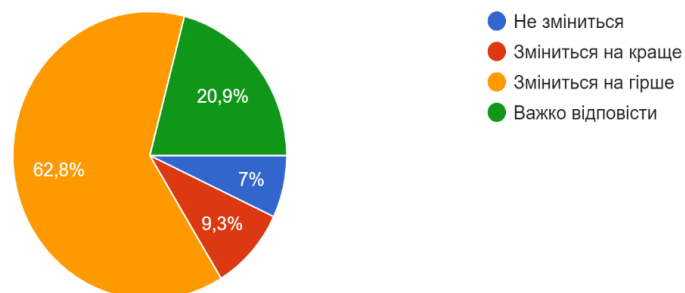
Зразок анкети-опитування
«Економіка під час воєнного стану: думки громадян»
проводилося автором в січні 2024 року.

1. На Вашу думку, як зміниться становище в Україні в економічній сфері у найближчі 2–3 роки?
Не зміниться
Зміниться на краще
Зміниться на гірше
Важко відповісти
2. Як змінилися доходи вашої сім'ї після 24 лютого 2022 року? *
Доходи значно збільшилися
Доходи дещо збільшилися
Доходи не змінилися
Доходи дещо зменшилися
Доходи значно зменшилися
Важко відповісти
3. Якби у вас була можливість зайнятися підприємницькою діяльністю під час війни чи воєнного стану, ви б скористалися такою можливістю? *
Ні, не хочу ризикувати
Можливо ні
Можна спробувати
Однозначно так
Інша відповідь
4. Уявіть - ви підприємець. Який би ви обрали напрямок у бізнесі під час воєнного стану?
Торгівля та Роздрібна торгівля
Гостинності та Ресторани
Сфера Послуг
Сільське Господарство та Агробізнес
Охорона Здоров'я та Медицина
Технології та ІТ
Інша відповідь
5. Чи зіткнулась ваша родина з безробіттям після 24 лютого 2022 року?
Так
Ні
Важко відповісти
6. На вашу думку, які галузі бізнесу найбільше вразливі під час воєнного конфлікту? (наприклад кав'ярня, салон краси, ресторан тощо)
7. На вашу думку, які галузі бізнесу найбільше НЕ вразливі під час воєнного конфлікту? (наприклад кав'ярня, салон краси, ресторан тощо)
8. Оцініть економічне становище України наразі (1-10 балів)
9. Наскільки ви довіряєте політикам, посадовцям та громадським діячам?
Зовсім не довіряю
Скоріше не довіряю
Скоріше довіряю
Повністю довіряю
Важко відповісти
10. Оцініть рівень матеріального становища вашої родини наразі *(1-10 балів)

Результати опитування здобувачів УМСФ та КЗО «Фінансово-економічний ліцей наукового спрямування при УМСФ» (січень 2024 р)

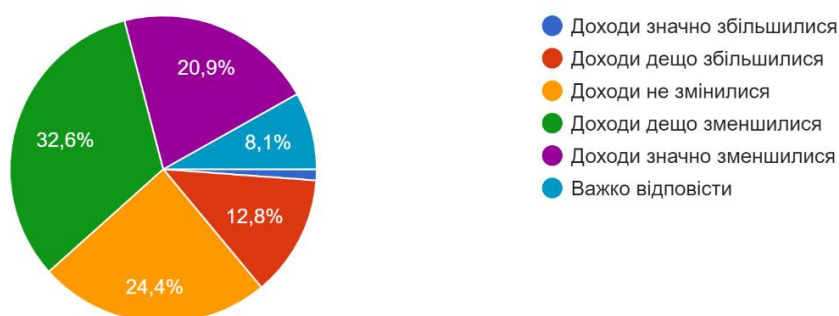
На Вашу думку, як зміниться становище в Україні в економічній сфері у найближчі 2–3 роки?

86 ответов

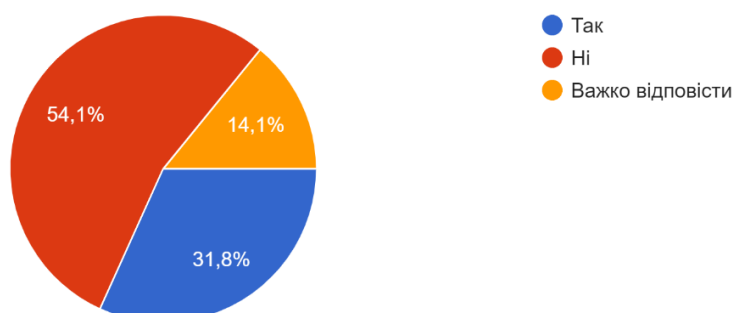
Як змінилися доходи вашої сім'ї після 24 лютого 2022 року?

86 ответов

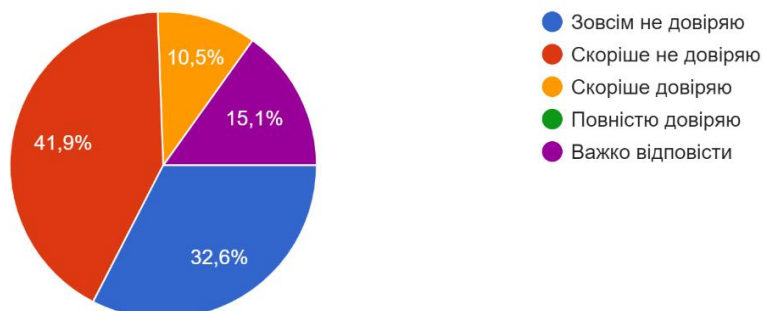
Чи зіткнулась ваша родина з безробіттям після 24 лютого 2022 року?

85 ответов

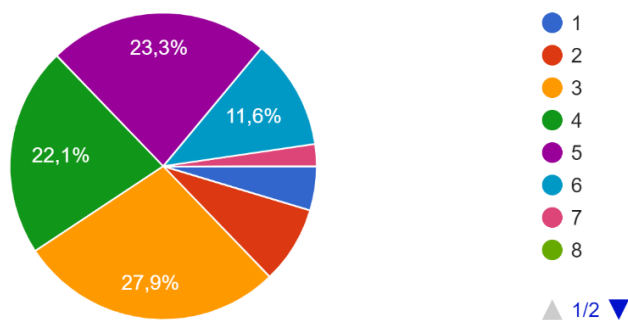
Наскільки ви довіряєте політикам, посадовцям та громадським діячам?

86 ответов

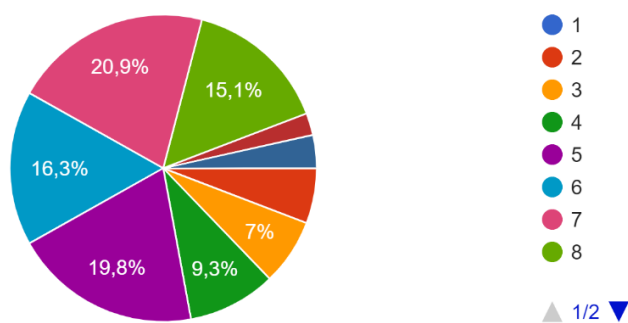
Оцініть економічне становище України наразі

86 ответов

Оцініть рівень матеріального становища вашої родини наразі

86 ответов

Додаток Г

Динаміка змін у волонтерській діяльності в умовах збройної російської агресії на протязі обох хвиль активізації українського волонтерського руху [86]

Перша хвиля – 2014-2016 рр	Друга хвиля – з 2022-... рр.
<p>1. Протягом першої хвилі «спалаху» українського волонтерства (2014-2016 рр.) громадська самоорганізація переросла в потужний волонтерський рух в умовах збройного конфлікту на Донбасі, проведення антитерористичної операції (АТО) (регіональний вимір).</p> <p>2. Державні органи влади дуже повільно реагували на нові виклики та небезпеки. Волонтерські структури значною мірою взяли на себе функції держави із гуманітарного забезпечення силових структур та постраждалих громадян, ВПО, що суттєво компенсувало негативні наслідки розбалансованості системи державного управління та браку ресурсних можливостей в умовах збройного конфлікту.</p> <p>3. Характерними рисами першої хвилі були стихійність, спонтанність, масові прояви героїзму при врятуванні життя і здоров'я громадян, бійців.</p> <p>4. Ефективності українського волонтерства першої хвилі перешкоджали неузгодженість взаємодії між державною владою; нескоординованість між волонтерськими структурами, недостатня інституціоналізованість і законодавча нерегламентованість діяльності волонтерів.</p> <p>5. Пріоритетними напрямками волонтерства були наступні: – забезпечення базових потреб ВПО, бійців, військовослужбовців (харчі, одяг, взуття, засоби захисту); – надання необхідного медзабезпечення потерпілим; – допомога у перевезенні тіл загиблих, пошук зниклих безвісті, допомога в обміні полоненими тощо.</p> <p>6. Досить поширеними були шахрайство, псевдоволонтерство</p>	<p>1. Досвід самоорганізованої волонтерської діяльності українських громадян, набутий протягом першої хвилі, переріс у потужний волонтерський рух у 2022 р. в умовах повномасштабної збройної російської агресії проти України (національний вимір).</p> <p>2. Суттєво зріс рівень скоординованості й співпраці волонтерських організацій з державними органами для надання необхідної допомоги цільовим групам.</p> <p>3. Масовими стали прояви героїзму простих українських громадян, але й масштаби руйнівних наслідків війни, людських втрат незрівнянно більшими.</p> <p>4. Значно розширилось використання цифрових, ІКТ, мережових технологій. Завдяки цьому утворилася системна координаційна структура волонтерської допомоги в регіонах України, за видами надання допомоги.</p> <p>5. Активно створюються спільні веб-платформи, портали у форматі держава+волонтерські структури для зміцнення обороноздатності, надання допомоги як ЗСУ, так і постраждалому населенню.</p> <p>6. Суттєво зросла інституціоналізованість волонтерської діяльності, сталість волонтерських структур, підвищилася прозорість діяльності волонтерів, знизився рівень шахрайства й псевдоволонтерства.</p> <p>7. Масштабною стала міжнародна допомога Україні. Суттєво зросла прозорість та відкритість для внутрішніх та міжнародних партнерів системи обліку допомоги, яка надходить від донорів.</p> <p>8. Значно зросла спроможність волонтерських структур постачати високотехнологічне обладнання для ЗСУ.</p> <p>9. Більш розвиненою стала система законодавчої регламентованості волонтерської діяльності, протидія шахрайству, посилення соціального захисту і прав волонтерів в умовах бойових дій</p>

Додаток Д

Волонтери у віці 15 років і старше та середня тривалість відпрацьованого часу за видами організації волонтерської діяльності.

	Кількість волонтерів у віці 15 років і старше		За видами організації волонтерської діяльності					
			працювали самостійно (пряма волонтерська діяльність)			працювали на основі організації (через підприємства, установи, організації та громади)		
			кількість волонтерів у віці 15 років і старше	середня тривалість відпрацьованого часу за 4 тижні, годин	кількість волонтерів у віці 15 років і старше	середня тривалість відпрацьованого часу за 4 тижні, годин	у % до всього населення відповідної вікової групи чи населення відповідної соціально-демографічної групи	у % до всього населення відповідної вікової групи чи населення відповідної соціально-демографічної групи
тис. осіб	у % до всього населення відповідної вікової групи чи населення відповідної соціально-демографічної групи	тис. осіб	у % до всього населення відповідної вікової групи чи населення відповідної соціально-демографічної групи	тис. осіб	у % до всього населення відповідної вікової групи чи населення відповідної соціально-демографічної групи	тис. осіб	у % до всього населення відповідної вікової групи чи населення відповідної соціально-демографічної групи	
Усього	2260.8	7.1	2038.1	6.4	7	222.7	0.7	6
<i>за статтю</i>								
жінки	1315.1	7.6	1159.1	6.7	7	156.0	0.9	6
чоловіки	945.7	6.5	879.0	6.1	6	66.7	0.5	6

Джелело: Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 27.11.2024).

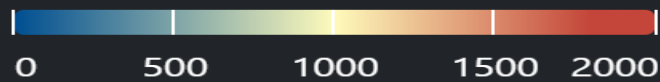
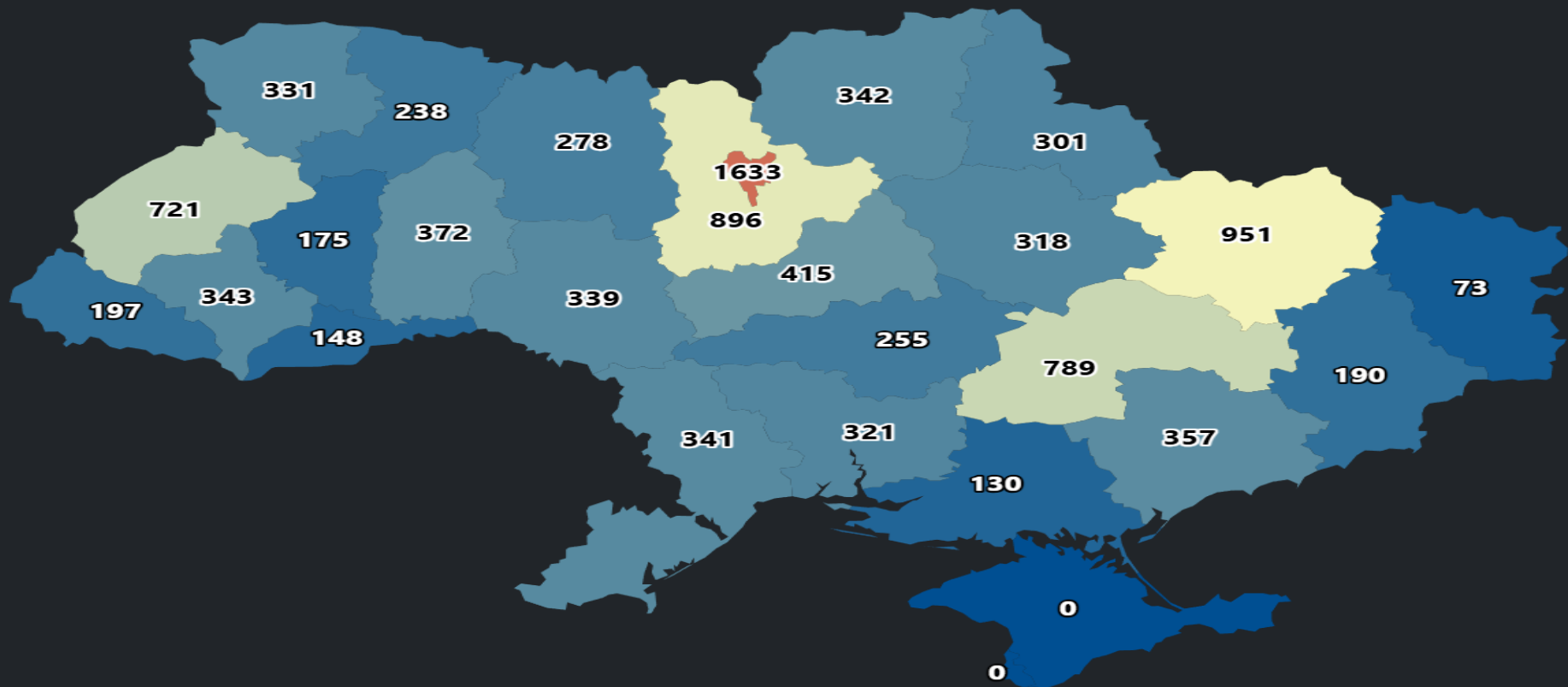
Додаток Ж

Кількість зареєстрованих волонтерів в областях України станом на листопад 2024 року рр.

Область	Кількість волонтерів в Україні
Одеса	341
Херсон	130
Київ	1633
Житомир	278
Суми	301
Донецьк	190
Дніпро	789
Харків	951
Луганськ	73
Полтава	318
Запоріжжя	357
Чернігів	342
Рівне	238
Чернівці	148
Івано-Франківськ	343
Хмельницький	372
Львів	721
Тернопіль	175
Закарпаття	197
Волинь	331
Черкаси	415
Кіровоград	255
Київ	896
Миколаїв	321
Вінниця	339

Кількість волонтерів в Україні

Дані Реєстру волонтерів ДПС

Основні інноваційні засоби діяльності міжнародних та українських волонтерських об'єднань

Назва організації	Напрями діяльності
1	2
Альянс європейських волонтерських організацій (Alliance of European Voluntary Service), Асоціація волонтерських організацій (Association of Voluntary Service), Координаційний комітет міжнародних волонтерських організацій (Coordinating Committee for International Voluntary Service)	координують діяльність європейських національних волонтерських організацій, короткострокових і довгострокових волонтерських робочих таборів, просуваючи ідеї міжнародного співробітництва, миру та взаєморозуміння й інтереси волонтерства на рівні урядів, соціальних інститутів;
Федерація Intemaitional Christian Youth Exchange	реалізує ідеї глобальної освіти та міжкультурного виховання дітей, людей похилого віку й інвалідів, організує дитячі центри та реалізує екологічні проекти;
Міжнародна волонтерська організація Service Civil International	у формі волонтерських антивоєнних проектів, пацифістських семінарів і тренінгів просуває ідеї світу, міжнародного взаєморозуміння та солідарності, соціальної справедливості й захисту навколишнього середовища;
Міжнародні волонтерські об'єднання United Nations Volunteers	організація, що безпосередньо підпорядковується ООН, займається підтримкою стійкого глобального розвитку на планеті шляхом просування ідей добровольчества й мобілізації добровольців для вирішення конкретних практичних завдань з надання допомоги біженцям, ВІЛ - інфікованим, дітям-інвалідам; в галузі дитячої й дорослої освіти, охорони здоров'я, міського розвитку, виборчого права й захисту прав виборців, гендерної рівності й прав жінок тощо, практично у всіх країнах - учасницях ООН;

‘1	2
Молодіжна міжнародна організація Youth Action for Peace	просуває ідеї миру й співробітництва між країнами й активно виступає проти військових конфліктів, займається організацією волонтерських антивоєнних проєктів, пацифістських семінарів і тренінгів, розробкою методів ненасильницького вирішення військових конфліктів, роботою з біженцями, соціально незахищеними групами, лобюванням антивоєнних і миротворчих ідей серед політичних партій й організацій;
Християнський дитячий фонд Christian Children's Fund	сприяє поліпшенню становища дітей та молоді у світі шляхом розробки та реалізації програм, надання соціальних послуг, навчання спеціалістів та волонтерів соціальної роботи, розвитку міжнародного співробітництва в партнерстві з державними та недержавними структурами;
Українська Асоціація соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи	самодіяльна, благодійна громадська організація, діяльність якої здійснюється на засадах розвитку соціальних ініціатив, самоврядування, гласності, добровільності членства та участі в її справах. Основними завданнями діяльності Асоціації є консолідація зусиль у становленні та розвитку соціальної педагогіки й соціальної роботи в Україні; підтримка зацікавлених організацій та фізичних осіб у покращенні соціальних та економічних умов життя, у розвитку творчого потенціалу людей, формування особистості, яка може діяти самостійно, ініціативно, відповідально; організація діяльності соціальних педагогів та спеціалістів з надання допомоги громадянам і групам, котрі мають труднощі соціалізації, адаптації та соціальної реабілітації; сприяння підвищенню професійного рівня та становленню соціального статусу соціальних педагогів та соціальних працівників, захисту їхніх професійних інтересів, створення сприятливих умов роботи, здійснення контролю за виконанням етичних норм.

1	2
Український фонд "Благополуччя дітей",	Використовує вітчизняний та міжнародний потенціал громади в наданні різних соціальних послуг людям, які потребують допомоги;
Волонтерська служба за місцем проживання (Community Service Volunteers) (Великобританія)	надає молодим людям від 16 до 35 років можливість зайнятися волонтерською діяльністю в таких сферах, як соціальна робота, освіта, охорона навколишнього середовища, засоби масової інформації й волонтерські інновації. Щорічно завдяки їй понад 63 000 молодих людей беруть активну участь у громадському житті;
Національна асоціація волонтерських агентств (National Association of Volunteer Bureaux (Велика Британія)	виступає як мережа контактних бюро для людей, які хочуть працювати добровільно; головним завданням волонтерських агентств є консультації, навчання й направлення людей в організації, де потрібна їхня допомога
Європейська волонтерська служба.	підвищення мобільності молоді, її громадської активності, культурної компетентності в умовах глобалізації та полегшення переходу до дорослого життя. розраховано на молодих людей віком від 17 до 30 років, які хочуть спробувати міжнародне волонтерство, дізнатись більше про суспільні проекти й пожити в іншій країні.